Spedizione in abbonamento postale — Poštnina plačana v gotovini

Leto X., št. 40 („JUTRO št. 239 a) Ljubljana, ponedeljek 19. oktobra 1942-XX Cena cent. 80

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon 31-25, 31-26

Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta št. 42

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kr. Italije in inozemstva ima Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

JUTRO

PONEDELJSKA IZDAJA

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ul. 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24, 31-25, 31-26

Ponedeljska izdaja »Jutra« izhaja vsak ponedeljek zjutraj — Naroča se posebej in velja mesečno L. 3.— Za inozemstvo L 3.80

Rokopisi se ne vračajo — Oglasi po tarifu

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A., Milano

Nuove bombe su Malta

La caccia alleata ha abbattuto 12 velivoli nemici — Un gruppo di automezzi del nemico messi in fuga in Egitto

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 18 ottobre 1942-XX, il seguente bollettino di guerra n. 875:

In Egitto le perduranti tempeste di sabbia hanno ancora ostacolato l'attività terrestre ed aerea.

Un gruppo di automezzi blindati nemici, che ha tentato una incursione nelle nostre retrovie, è stato messo in fuga; inseguito dalla nostra aviazione veniva efficacemente mitragliato e disperso.

Le attrezzature belliche dell'isola di Malta sono state sottoposte a violento bombardamento aereo; in combattimento la caccia italiana abbatteva un »Hurricane« e quella germanica 11 »Spitfire«.

Nove bombe na Malto

Zavezniški lovci so sestrelili 12 sovražnih letal — Skupina sovražnikovih oklopnih vozil pognana v beg v Egiptu

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil 18. oktobra naslednje 875. vojno poročilo:

V Egiptu so neprestani peščeni viharji še nadalje ovirali vsako delovanje na kopnem in v zraku.

Skupina sovražnih oklopnih avtomobilov, ki je skušala napasti naše zaledje, je bila pognana v beg. Zasledovana od našega letalstva je bila uspešno obstreljevana s strojnicami in razpršena.

Vojaške naprave na otoku Malti so bile zopet cilj hudega letalskega bombardiranja. V borbah je italijanski lovec sestrelil eno letelo tipa »Hurricane«, nemški lovci pa 11 »Spitfirov«.

Požrtvovalno delo zdravstvenih oddelkov na bojiščih v severni Afriki

Operacijsko področje, 17. okt. s. Posebni poročevalec agencije Stefani v severni Afriki javlja:

Rodbinam padlih v severni Afriki bo v globoko tolažbo ob boleči bridkosti vest o skrbi, ki se tukaj posveča slavnim junakom, ki so padli za boljšo usodo svoje domovine. Pri tem je treba vedeti, da delo zbiranja, spoznavanja in pokopavanja trupel velikih borcev ni samo najbolj preprosto, temveč sem in tja tudi nevarno. Pomisliti je treba samo n. pr. na iskanja, ki jih je treba vršiti po bojiščih, še vseh podminiranih, zaradi česar se morajo pri tem kočljivem poslu često poklicati na pomoč posebni tehnični oddelki. Vse to človekoljubno delo opravljajo vojaški zdravstveni oddelki, ki si s tem še povečujejo svoje številne velike in tihe zasluge na bojnih poljih. Skupno s temi oddelki sodelujejo vojaški duhovniki, ki se tudi pri teh prilikah izkazujejo z globokimi čustvi ljubezni in požrtvovalnosti. Marsikateri izmed njih je med bitko sam poskrbel, da so bili zemeljski ostanki padlih pokopani. Prav v teh dneh je bil eden izmed vojaških kaplanov za take junaške čine in dokaze krščanskega bratstva, ki jih je opravljal tudi za nemške tovariše, padle v borbah, odlikovan s kolajno za vojaške vrline. Včasih se pripeti, da je treba padle junake pokopati začasno kar na mestu, kjer so morali položiti življenje na oltar domovine. To se dogaja predvsem v vročih urah bitke same ali med spopadi v puščavi, kadar zahtevajo strateške potrebe. V takih primerih se trupla prepeljejo in pokopljejo začasno ob robu asfaltirane ceste, ki je takorekoč hrbtenica vsega ogromnega telesa v tej puščavski vojni, in tamkaj čakajo, da jih pozneje prenesejo na vojna pokopališča. Ob obeh straneh ceste, ki vodi preko zadnjih prizorišč operacij v puščavi egiptske Marmarike, srečuje človek od časa do časa grobove nemških in italijanskih vojakov, deloma posamezne, deloma pa v večjih skupinah, ki jih vsi pozdravljajo s pozdravi spoštovanja in priznanja. Če mrtvega vojaka ni bilo mogoče pokopati takoj, potem je ostal njegov grob zunaj v puščavskem pesku, nanj pa postavljen preprost križ iz lesa, na katerem je zapisano ime padlega junaka, ki naj priča o njegovi žrtvi v trajen spomin. Vsekakor se dogaja zelo redko, da bi trupla, — podatke o teh osamelih grobovih prinašajo na pristojna mesta vojaki tovariši, — ostala v puščavi daleč od ceste, ker jih slej ali prej zdravstveni oddelki poiščejo ter jih izkopljejo in nato zopet pokopljejo na skupnih vojaških pokopališčih. Pri oddelkih, ki so zaposleni pri teh človekoljubnih delih, smo videli mnoge zemljepine risbe, ki so jih za silo napravili vojaki in začrtali vanje podatke o grobovih, ki so ostali nekje v puščavi. S pomočjo teh beležk je bilo že marsikje in tako bo tudi v bodoče mogoče zbrati slavne zemeljske ostanke padlih. Seveda pa je pri vsem tem le nekaj primerov, da to delo kljub najbolj požrtvovalnemu prizadevanju zdravstvenih oddelkov in vojaških duhovnikov še ni moglo biti opravljeno in sicer zaradi izrednih okoliščin, ki so jih povzročile bodisi izredna ogorčenost bojev ali pa posebne zemljepisne ali klimatične okoliščine krajev, kjer so ostali. Gotovo pa tudi ti junaki ne bodo pozabljeni, temveč bodo ostali v hvaležnem in nepozabnem spominu Oboroženih sil in domovine. Nemški tovariši, ki so padli v borbah, počivajo na svojih lastnih pokopališčih, nekaj izmed njih pa je bilo kljub temu pokopanih na skupnih italijansko-nemških pokopališčih, na katerih se zdi, da se trdno tovarištvo in globoka povezanost med borci obeh prijateljskih in zavezniških narodov še nadaljujeta preko življenja, ki so ga darovali za veliko skupno stvar. Pri skrbi za pokop padlih junakov sodeluje tudi nemška organizacija skupno z našimi zdravstvenimi edinicami in vojaškimi kaplani. Trenutno je v severni Afriki več raznih stalnih vojnih pokopališč, na katerih se zbirajo ostanki slavnih junakov iz minulih bitk. Taka pokopališča so v Tripolitaniji in v Cirenaiki in sicer predvsem v Tripoliju, Misurati, Sirti, Agedabiji, Agheili, Bengaziju, Barci in Derni. Na nekaterih izmed teh pokopališč so bile že sezidane grobnice, druga začasna pokopališča za pokop žrtev iz zadnjih borb v marmariški puščavi pa so bila zgrajena v Akromi, Tobruku, Bardiji in Marsa Matruhu. Kakor je zagotovljeno, bo eno ali dve izmed teh pokopališč spremenjeno v trajno pokopališče. Vse to skrbno delo za padle v severni Afriki bo brez dvoma v bodoče še tako izpopolnjeno, da bodo zemeljski ostanki vseh, ki so tukaj s svojim življenjem potrdili pravice Italije do svoje usode kot sredozemske in imperialne velesile, ostali v spominu in časti v najbolj dostojni obliki in z najglobljim priznanjem.

Nemški prosvetni minister na obisku v Rimu

Rim, 17. okt. s. Drevi bo iz Spoleta skupno z ministrom Bottaiem prispel semkaj nemški minister za pouk in ljudsko vzgojo Bernad Rust, ki ga spremljajo visoki funkcijonarji njegovega ministrstva. Visoki gost iz Nemčije, ki si bo ogledal glavne umetniške in kuturne zavode v prestolnici, bo pri tej priliki lahko ugotovil razvoj obsežnega kulturnega sodelovanja obeh zavezniških narodov. Minister dr. Rust spada med najožje sodelavce Hitlerja in je ena najbolj vidnih osebnosti v narodno-socialističnem pokretu, ki se med prvimi udejstvuje na področju novih pedagoških izkustev v Evropi. Svoj resor je minister dr. Rust prvič dobil l. 1933., eno leto pozneje pa je bilo njegovo območje zelo razširjeno z združitvijo tega ministrstva z vsemi ustanovami, ki so dotlej v vsaki deželi zase urejevale vedo, pouk in ljudsko vzgojo. Med njegovim delovanjem se je pokazalo, da je bil dr. Rust najbolj primerna osebnost za tako odgovorno mesto, saj spada v njegovo dobo obsežna in skoraj popolna reforma v ureditvi duhovne vzgoje nemškega državljana. Z imenom dr. Rusta je zvezana tudi ustanovitev šol za politično vzgojo, v katerih se vzgajajo po najstrožjih načelih najbolj izbrani elementi za bodoče voditelje narodno-socialistične stranke.

Italijanske proslave v Argentini

Buenos Aires, 16. okt. s. V novinarskih političnih krogih opozarjajo na važnost nedavnega odloka argentinske vlade, s katerim se dovoljuje italijanskim tvrdkam in trgovinam izobesiti trobojnico 28. oktobra ter 4. in 11. novembra, ki so trije pomembni dnevi najnovejše zgodovine Italije. Kljub podlemu obrekovanju listov anglosaških klik je argentinska vlada upoštevala čustva ogromne večine prebivalstva in priznala v svečani obliki s svojim odlokom zasluge italijanske skupnosti, ki sodeluje spretno, velikodušno in uspešno pri napredku gostoljubnega naroda in ohranja v duši privrženost in čustva spominu in slavi prvotne domovine. 28. oktober, 4. in 11. november bodo Italijani v glavnem mestu in v 14 pokrajinah proslavili z do-

Ogromna vojna bremena Amerike

Buenos Aires, 18. okt. s. Iz Washingtona se doznava, da je predsednik Roosevelt obvestil kongres, da bodo vojni stroški v proračunskem letu, ki se bo končalo 30. junija 1943, znašali 74 miljard dolarjev. Če pomislimo, da znaša proračun za to proračunsko leto skupno 80 miljard in 44 milijonov dolarjev, si lahko predstavljamo, kako teži vojna ameriški kontinent. Če primerjamo vojne stroške v raznih proračunih v dobi predsedovanja Roosevelta, ki so znašali l. 1934. 578 milijonov dolarjev ter so se v l. 1938. postopno zvišali na eno miljardo, na 6 miljard in 300 milijonov v l. 1940., na 26 milijard v l. 1941. in končno na 74 miljard v l. 1943., je jasno, da je bodočnost vse prej kot rožnata za državljane Zedinjenih držav.

Podelitev Nobelovih nagrad odgodena

Stockholm, 16. okt. s. Pristojne švedske oblasti so sklenile, da letos ne bodo podeljene Nobelove nagrade.

INSERIRAJTE V „JUTRU"!

Novi uspehi na zapadnem Kavkazu

60 utrjenih postojank zavzetih — V Stalingradu so nemške čete osvojile nove predele v industrijskem okraju

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 18. okt. Nemško vrhovno poveljstvo je objavilo danes naslednje vojno poročilo:

V frontnem odseku Novorosijsk - Tuapse napreduje napad nemških in zavezniških čet proti globoko razporejenim sovražnikovim postojankam dalje. Samo v odseku ene lovske divizije je bilo včeraj zavzetih 60 utrjenih postojank. Hudi napadi letalstva so bili usmerjeni na promet sovjetskih kolon. Dalje v gorah in ob cesti južno od Tereka je bil sovražnik, ki je skušal izvesti protinapad, s krvavimi izgubami vržen preko njegovih lastnih izhodišč.

V Stalingradu so napadi zrušili trdovraten sovražnikov odpor, naši oddelki pa so v naskoku zavzeli vse delavnice tvornice topov »Rdeča barikada« in vrgli sovražnika kljub ogorčenemu odporu iz tega predmestja. Napadi močnih letalskih sil so podpirali te operacije na kopnem in uničili na vzhodni obali Volge številne topove. Severozapadno od mestnega dela Špartakovka obkoljene sovjetske sile so bile uničene.

V srednjem in severnem odseku fronte razen uspešnih akcij lastnih napadalnih oddelkov in zavrnitve krajevnih sovražnikovih sunkov ni bilo nobenega omembnega bojnega delovanja. Oddelki bojnih letal so obmetavali z bombami sovjetske prometne zveze in prevoze.

Pri letalskih napadih na letalska oporišča in druge vojaške cilje na otoku Malti so nemška in italijanska letala povzročila nova razdejanja. V hudih letalskih bojih je bilo sestreljenih 12 angleških letal.

Podnevni napad angleških letalskih sil na južni del zasedenega francoskega ozemlja je povzročil izgube med francoskim prebivalstvom ter neznatno stvarno škodo in poškodbe na poslopjih, predvsem v stanovanjskih predelih napadenih krajev. En bombnik je bil sestreljen.

Lahka nemška bojna letala so včeraj z bombami težkega kalibra v nizkih poletih obmetavala vojaško važne naprave v jugovzhodni Angliji.

Boji v tovarniškem okraju Stalingrada

Berlin, 17. okt. s. Iz pristojnega vojaškega vira poročajo, da so nemške čete z vdorom v veliko tovarno za topove »Rdeča barikada«, zasedle nad dve tretjini industrijskega področja v Stalingradu. Boljševikom je ostalo samo eno utrjeno oporišče in sicer v sredini mesta, v bloku tvornic za stroje »Rdeči oktober«.

Z iste strani se podčrtavajo novi uspehi nemških in slovaških čet v zapadnem Kavkazu. Včeraj je bilo zavzeto mestece Šaunian, 30 km severnovzhodno od Tuapseja ob železniški progi, ki teče po dolini Pšiša.

Berlin, 17. okt. s. Z največjim poudarkom poroča tukajšnji tisk o nedavnih operacijah oklopnih oddelkov in nemške pehote proti trdnjavi Stalingrad, katerih vrhunec je bilo zavzetje velike tovarne za traktorje »Džerdžinski«. Tisk podčrtava, kako važna je akcija zlasti glede na nadaljnji razvoj bojev.

»Völkischer Beobachter« piše: Sovražna propaganda se že pričenja umikati tudi glede bojev pri Stalingradu. Londonski radio je snoči trdil, da je nemško poveljništvo zbralo pred mestom vojsko pol milijona mož in tri do 4 tisoč letal. Ta bedasta pretiravanja imajo očiten namen, pripraviti polagoma javno mnenje Anglije na neizbežno izgubo mesta. Nemško vrhovno poveljništvo objavlja, da so nemške čete prešle v napad v noči 16. oktobra in da so prodrle v severni odsek mesta, kjer so velike tovarne za traktorje in tanke, močno utrjena poslopja, ki so bila najvažnejši stebri stalingrajske obrambe. Celi okraji v stanovanjskih predelih so porušeni do tal. V ruševinah industrijskih naprav je bil odpor nasprotnika izredno srdit. Čeprav so boljševiki pričakovali napad, ni bilo mogoče zadržati prodiranja nemških čet. Rdeči so vrgli v boj vse razpoložljive rezerve in so uporabljali vse razpoložljivo orožje ob trošenju streliva, kakršnega še nikoli ni bilo. Nemški pehoti je kljub temu uspelo zavzeti glavne točke obrambe in dospeti kmalu nato do Volge. Istočasno so bili narejeni nadaljnji klini proti severu. Boljševiki so tedaj hoteli vreči v boj tudi rezerve, ki so bile zbrane na vzhodnem obrežju reke. Poizkus prekoračenja široke reke v svrho protinapada se je ponesrečil. Nemško topništvo je uspešno obstreljevalo izkrcevalne ladje, ki so bile pripravljene ob nasprotnem bregu, kakor tudi oddelke, ki so se že vkrcali. Kmalu nato so rdeči znova skušali pomagati branilcem v tovarnah, toda letala so brez odmora bombardirala področje bitke in ustvarila nekakšen obroč bomb ob robu, kjer se je novi sovjetski poizkus kakor prejšnji izjalovil. Nemška bojna letala so potem v nizkih poletih razpršila sovjetske čete, ki se jim je posrečilo približati tovarnam. Odpor v utrjenem bloku je bil strt. Nemške čete so izvedle nato policijske operacije in vrgle iz gnezd za ruševinami boljševiške vojake, ki so se še naprej upirali. Nemško letalstvo je krepko podpiralo borbe na kopnem, kakor podčrtava vrhovno poveljništvo. Neprestano je uničevalo tudi prometne zveze, skladišča in zbirališča sovražnika, tako da kaka večja pomoč ni mogla priti branilcem tega odseka.

Premoč nemškega letalstva

Berlin, 17. okt. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz tukajšnjih vojaških krogov, da se je zopet pričela borba za še ne zasedene predele v industrijskem okraju Stalingrada, ki se zelo ostro razvija. V naskoku sta bili zavzeti tvornica traktorjev »Džerdžinski« in severni del tvornice topov »Rdeča barikada«. Nemški napadi se osredotočajo sedaj v glavnem v južnem predelu ogromne tvornice. Za važnost naprav v tem industrijskem sovjetskem bloku priča dejstvo, da je bilo tu zaposlenih 18.000 delavcev. Severno od tovarne traktorjev sta še obkoljena dva oddelka sovražnih sil, ki nimata več upanja v rešitev. O včerajšnjih operacijah v tem odseku poroča posebni dopisnik mednarodne obveščevalne agencije naslednje podrobnosti:

Največji vtis v tej gigantski bitki je napravilo zadržanje nemških bombnikov in lovcev, ki so vsilili svojo premoč v vsem zračnem prostoru nad Stalingradom in do prostora vzhodno od Volge. V zraku ni bilo videti niti enega sovjetskega letala, kar je nemškim bombnikom omogočilo, da so nemoteno nadaljevali svoje uničevanje sovražnikovih topniških postojank na vzhodnem obrežju Volge. Dvomotorniki, strmoglavci tipa »Junkers 88«, so dosegli posebne uspehe in so uničili na reki velik vlačilec in ladjo s 3.000 tonami. Ladji sta bili izsledeni, ko sta se odpravljali iz nekega majhnega pristanišča v smeri proti Stalingradu z ojačenji na krovu. Vzhodno od Volge so nemški lovci prestregli nekaj eskader sovjetskih bombnikov in jih popolnoma uničili.

V zapadnem Kavkazu je zaradi uspehov nemških in slovaških čet v zadnjih 24 urah vedno bolj ogroženo pristanišče Tuapse ob Črnem morju in zaradi tega tudi celoten sistem sovjetskih postojank, ki se pričenjajo v Novorosijsku in se širijo odtod v dolžini 150 km. Včeraj ob zori je bila zasedena po hudih borbah postaja Navaginiskaja in so nemški planinci vdrli v mesto Šaunian.

Madžarske čete v bojih ob Donu

Budimpešta, 17. okt. s. Madžarski glavni stan je objavil naslednje poročilo:

Med tednom je sovražnik sprožil silne napade proti madžarskemu odseku, ki so bili strti z ognjem topništva in avtomatskega orožja. Sovražnik je utrpel izredno hude izgube. Z izvidniškimi sunki madžarskih čet na nasprotno obrežje Dona je bilo uničenih nekaj sovražnih oporišč in ujetih kakih 100 sovražnikov. Madžarske protiletalske baterije so sestrelile 5 sovražnih letal. Med njimi dve z znaki angleškega letalstva.

Ob obletnici zavzetja Odese

Bukarešta, 17. okt. s. Vsi listi še naprej proslavljajo z dolgimi članki obletnico zavzetja Odese ter opisujejo važnost tega največjega pristanišča ob Črnem morju za gospodarski razvoj ozemlja,, ki je bilo osvobojeno izpod boljševiškega jarma. V dolgih poročilih podčrtava tisk tudi uspeh razstave, ki je bila otvorjena 15. t. m. v Bukarešti in kaže uspehe rumunske vlade v Transnistriji v prvem letu zasedbe. Tisk poudarja, da kaže velik dotok občinstva na razstavo živo zanimanje rumunskega naroda za konstruktivno delo, ki je bilo izvršeno in ki je dostojno povračilo za moško prestane žrtve naroda.

Onemogočene dobave boljševikom po Atlantiku

Berlin, 17. okt. s. Iz pristojnega vira se doznava, da je po uničenju velikega angloameriškega konvoja na severnem Atlantiku, ki so ga preteklega julija potopila nemška letala in nemške podmornice, popolnoma prenehalo oskrbovanje Sovjetske zveze po tej poti. Samo še kak posamezni parnik tvega plovbo v teh vodah, ki so stalno pod kontrolo nemških podmornic.

Uspešni boji na Kavkazu

Berlin, 17. okt. s. Že več dni so nemška pehota in divizije gorskih lovcev zapletene v hude borbe z žilavo odpornim sovražnikom, ki se nadaljujejo kljub vsem terenskim neprilikam v gozdnatem in gorskem pasu okrog Noila pri Tuapseju. Kakor zagotavljajo tukajšnji vojaški krogi, začenjajo zmagovite borbe za obkolitev sovražnika, ki so divjale zadnje dni, že dajati prve sadove. Kot prvi uspeh je vrhovno poveljništvo nemške vojske objavilo, da je bilo 16. oktobra zavzeto mesto Šaumjan. To mesto, ki leži v dolini Pšiša ob cesti v Tuapse, je padlo v nemške roke po izredno ogorčenih bojih. Odtod dalje gre nemško napredovanje korak za korakom dalje proti ciljem, ki so bili zastavljeni. Nemške in slovaške čete so v borbah v raznih odsekih znova osvojile razne sovražne postojanke v višjih legah in prenesle svoj napad še bolj proti jugu, tem uspešneje, ker jih pri tem podpirajo bojna in rušilna letala. Bombardiranje s teh letal je zelo hudo zadevalo sovražnikove kolone, ki so se zbirale na gorskih cestah, da bi se pripravile za protinapade. Bombe so prav tako uspešno uničevale strojniška gnezda, topniške postojanke in druge utrjene točke sovražnika.

Nemške predstraže so nadalje osvojile še nove postojanke v gorah in odprle pot za hitrejše napredovanje prvih oddelkov. Tudi ob Tereku je napad dne 16. oktobra napredoval zelo občutno. Zapadno od te reke je prišlo do zmagovitih napadov proti številnim višje ležečim postojankam, ki so jih zavzele rumunske čete. Vzhodno od Tereka so nemški oddelki prišli v posest mnogih strateških točk, ki jih je držal sovražnik, ter so od tamkaj zavrnili vse protinapade, ki jih je pozneje uvedel sovražnik.

Isti vojaški krogi pripominjajo, da so v dneh od 11. do 17. oktobra nemške in slovaške čete, ki se borijo v severozapadnem delu Kavkaza dosegle celo vrsto pomembnih uspehov, ki so ogromnega pomena za nadaljnji razvoj operacij v tem velikem odseku vzhodne fronte. Med drugim je bilo ta teden zavzetih nad tisoč strateških točk sovražnika.

Iz vojaškega vira se je zvedelo, da je bilo v zadnjih sedmih dneh na vzhodni fronti sestreljenih 115 boljševiških letal, izmed katerih jih je bilo 88 zrušenih v letalskih dvobojih, 22 po zaslugi protiletalskega topništva, med tem ko je bil ostanek uničen na tleh. Na nemški strani je bila zabeležena izguba samo devetih letal.

Slovaške čete v bojih na Kavkazu

Bratislava, 18. okt. s. Današnje vojno poročilo poveljništva slovaške vojske poroča, da se z uspehom nadaljujejo 15. oktobra v kavkaškem predgorju pričeti napadi. Slovaške edinice so zavzele nove prevladujoče postojanke v obširnem gorskem predelu in so zajele mnogo sovražnikov.

Skupščina ONMI

Rim, 17. okt. s. Pod predsedstvom nacionalnega svetnika Aleksandra Frontonija in ob navzočnosti Podtajnika Stranke Farneseja, prof. Petraganaia, generalnega direktorja za demografijo in raso dr. Josipa Giovenca, generalnega direktorja civilne uprave v notranjem ministrstvu, se je sestala izvršilna skupščina ONMI.

Predsednik je skupščini predložil proračun za prihodnje leto in sporočil, da bo mogoče z novimi nakazali, ki jih je določil Duce, kriti sedanje potrebe in se lotiti borbe proti otroški umrljivosti. Skupščina je z zadovoljstvom sprejela na znanje Ducejeve ukrepe v prid ONMI in je odobrila proračun. Zaradi povečanja fondov je bilo mogoče izdati izredna nakazila organizacijam za pomoč materam in otrokom v številnih pokrajinah. Podporna služba se bo reorganizirala v 11 pokrajinah, določeni so bili nadalnji prispevki za gradnjo domov za matere in otroke v 16 pokrajinah. Skupščina je odobrila tudi kredit 27 milijonov za tople obede otrokom v materinskih šolah in je določila primerno vsoto za federacijo ONMI v Trentu za oskrbo z živežem in obleko mater in otrok te pokrajine, ki je bila prizadeta po neurju.

Povratek diplomatov iz Brazilije

Rim, 17. okt. s. V Rim so včeraj prispeli s posebnim vlakom iz Lizbone Ugo Sola in uradniki Kr. veleposlaništva v Rio de Janeiru ter številna skupina rojakov, bivajočih v Braziliji.

Budimpešta, 18. okt. s. Danes so prispeli iz Ria de Janeira madžarski diplomati, ki so akreditirani pri brazilski vladi z regentovim sinom Nikolom Horthyjem na čelu. Na kolodvoru so jih sprejeli državni upravitelj Horthy in visoki funkcijonarji zunanjega ministrstva.

Poostritev tiskovne cenzure v Braziliji

Buenos Aires, 17. okt. s. Nedavne odredbe, s katerimi se je poostrila časopisna cenzura, smatrajo za nov dokaz nerazpoloženja, s katerim zasleduje večji del prebivalstva zunanjo politiko vlade in zlasti vmešavanje Amerike v brazilske zadeve, ki se je pričelo na gospodarskem in se je razširilo tudi na vojaško področje. Brazilski tisk je soglasno kritiziral bolj ali manj odkrito delo vsemogočnih ministrov vlade, ki so se podjarmili washingtonski politiki. Kritika se je še bolj poostrila po očitnem zasužnjenju volji in interesom Washintona, ne da bi Brazilija od tega imela vsaj kake gospodarske koristi. Trdijo, da se je predsednik Vargas zelo obotavljal, preden je izdal omejevalne odredbe, ki so jih zahtevali ministri Aranha, Goes, Monteiro in Dutra. Glede protikomunističnih opazk v odloku gre za to, da se zadrži prikrita, toda stalna opozicija integralistične stranke, katere ideali se strinjajo z onimi narodov osi, komunistične organizacije so pa spričo njih brezbrižne, kajti kamuflirane so z drugimi etiketami in jim je anglosaška pomoč zajamčena. Draginja postaja v Braziliji vsak dan večja. Delavstvo zahteva povišanje mezd in večina industrij je napol ohromela zaradi pomanjkanja surovin.

Rumunski novinarji na obisku v Fiatovih tvornicah

Turin, 17. okt. s. Misija rumunskih novinarjev z akademikom Livijem Rebreanom na čelu je včeraj obiskala Fiatovo podjetje. Sprejel jih je ravnatelj prof. Balletta, nakar so si gostje ogledali razne obrate ter se dolgo pomudili v vseh oddelkih. Gostje so izrazili svoje občudovanje spričo odlične in popolne opreme in smotrenosti podjetja. Nato je misija obiskala zavod za modo.

Nemške ugotovitve o angleškem barbarstvu

Izjava nemškega vrhovnega poveljništva o angleškem postopanju z vojnimi ujetniki

Berlin, 15. okt. s. Vrhovno poveljništvo nemških oboroženih sil je objavilo izjavo o postopanju z nemškimi ujetniki ob priliki poskusa izkrcanja pri Dieppu. V izjavi pravi, da so poročila angleškega vojnega ministrstva in same angleške vlade o nemških obtožbah zavestna potvorba med tem dokazanih dejstev. Poveljništvo nemških oboroženih sil je s svojim poročilom dne 7. oktobra 1942 samo ugotovilo, da so bili nemški vojaki in možje organizacije Todt, ki so jih Angleži začasno ujeli, pa so bili nato osvobojeni, zvezani na obali pri Dieppu, za kar ima dokaze Glede na pričevanja nemških ujetnikov, ki naj bi trdili, da njihove roke niso bile nikoli zvezane, ugotavlja nemško vrhovno poveljništvo, da tega, kar se je pripetilo v Anglijo odpeljanim nemškim ujetnikom, vrhovno poveljništvo nemških oboroženih sil ne more vedeti in mora to zaščitna sila šele proučiti. Objavljeni pa so bili dokazi več primerov uklepanja, ki so se dogodili na obali pri Dieppu. Gre za sočustvovanje vzbujajoče fotografije krojača Starke od organizacije Todt, ki so ga našli zvezanega in mrtvega. Več vojakov in članov organizacije Todt je podalo izjave pod prisego. Podoficir Kurt Huber je izjavil: »Angleži so me ujeli na obali pri Dieppu blizu Kazine. Po preteku pol ure so nas Angleži zvezali. Zvezali so mi roke, prekrižane na hrbtu.« Tudi podoficir Müller je bil zvezan, čeprav je bil lahko ranjen na roki. Müllerja so tako zvezali, da sta mu bila palca drug ob drugega zvezana zadaj na hrbtu. Druge vojake so prav tako zvezali kakor njega. Desetnik Albert Dorr je izjavil: »Na travniku, kamor so se pripeljali, je ležalo več mož organizacije Todt, ki so imeli vsi na hrbtu zvezane roke. Eden od teh je imel zvezane roke na hrbtu tako, da sta bila palca drug ob drugem. Od zvezanih rok je šla vrv okrog vratu, odtod zopet do rok ter je stiskala in dušila zvezanega moža.« Neki drugi pripadnik organizacije Todt, po imenu Matthass, je izjavil, da je videl krojača Starka mrtvega na tleh z zvezanimi rokami. Imel je pod brado rano, ki jo je morda povzročil sunek z bajonetom. Prav tako je bil zvezan vojak Johann Schulz, ki je izjavil, da je naslednjega dne našel vojaka Mayerja zvezanega in mrtvega na obali. Imel je vrv okrog vratu, ki je stiskala tudi roke. Kakor on so bili zvezani tudi drugi. Vojak Fritz Garrecht je izjavil: »Morali smo poklekniti, nakar so nam zvezali roke tako, da sta bila palca, sredinca in mezinca med seboj zvezana.« Tudi delavec Böllinger od organizacije Todt je izjavil med drugim, da je 19. avgusta 1942 proti večeru dobil ukaz, naj poišče krojača Starka, ki ga je našel mrtvega. Roke je imel zvezane na prsih. Pesti so bile stisnjene, na trebuhu je imel veliko rano. Ne ve, ali je bila ta rana povzročena s strelom ali z bajonetom. Razen tega je bil ranjen tudi pod brado. To rano je po vsej priliki povzročil sunek z bajonetom.

Izjava nemškega poveljništva pripomnja, da bo objava sodnega zaslišavanja brez dvoma zadoščala, ako angleška vlada misli, da ni zadostnih dokazov glede vezanja ujetnikov pri Dieppu. Izjava omenja nato druge primere take vrste iz dobe podjetja pri otoku Sery, ko je bilo 5 nemških ujetnikov uklenjenih, kakor dokazujejo njihovo pričevanje. Celo poglavje izjave obravnava vrsto primerov, ko so Angleži streljali na vojake brodolomce. Kot posebno značilen primer je omenjena potopitev 35-tonske motorne jadrnice »Osia Praskevie« dne 12. maja 1941, ko je plula od otoka Lemnosa proti Cavalli. Iz izjav grške posadke je razvidno, da so bili razen grške posadke na ladji en nemški oficir, en podoficir in dva nemška vojaka. Na poziv neke podmornice je grški kapitan izobesil belo zastavo. Nemški oficir je bil zadet s strelom iz revolverja, oddanim iz stolpa podmornice. Oficir podmornice je v angleščini ukazal grški posadki, naj stopi v rešilne čolne, nemški vojaki pa so bili prisiljeni stopiti pod krov. Nato je podmornica začela streljati iz razdalje 10 metrov s topom na motorno jadrnico, ki se je vnela in se je naglo potopila. Z deloma gorečimi uniformami so nemški vojaki poskakali v vodo, toda s strojnicami so dolgo streljali nanje, dokler niso vsi izginili v valovih. Grška posadka je bila priča tega dogodka od pričetka do konca v razdalji 30 metrov. Končno omenja izjava zverinstva angleških vojakov v borbah na Kreti in zaključuje, da je nemška vlada zaradi postopanja z nemškimi ujetniki na zapadni fronti, ki je v nasprotju z vsemi mednarodnimi zakoni, prisiljena odrediti represalije proti vsem ujetnikom, ki jih zajamejo nemške sile.

Potopljene angleške ladje

Berlin, 17. okt. s. Nemško vrhovno poveljništvo je objavilo seznam angleških trgovskih ladij, ki so jih nemške podmornice potopile od 1. junija 1942 in katerih imena so bila ugotovljena. Seznam obsega 12 naslednjih parnikov: »Algarve« s 1355 tonami, »Agvila« s 3255 tonami, »Bennevis« s 5356 tonami, »Belucistan« s 6992 tonami, »Clan Monade« s 5852 tonami, »Dago« s 1757 tonami, »Oelstree« s 6598 tonami, »Fausang« z 2256 tonami, »Grelead« s 4274 tonami, »Harpenden« s 4678 tonami, »N. L.« s 5000 tonami in »Rust« z 2000 tonami.

V megli

Ljubljana, 18. oktobra

Bolj in bolj tonemo z meglo v jesen. Saj nam je dobra znanka in jo cenimo kot znanilko sončnega vremena, katerega nam privošči, kadar se blagovoli dvigniti iznad Ljubljane. Tako je to bilo še vse nedavne dni, ves dosedanji oktober: zjutraj in vse dopoldne je ležala megla, zato pa nas je popoldne vse do večera obsevalo še vedno toplo jesensko sonce. A v soboto zjutraj je bila megla tako gosta in vlažna, da se ves dan ni dvignila. S tem je seveda nastala tudi občutna razlika v temperaturi. Medtem ko smo v petek ob krasnem sončnem popoldnevu zabeležili še vedno 17.2°, je bilo v soboto zjutraj komaj 6.4° C, a čez dan se je živo srebro povzpelo samo še na 8.9° C. Brž je bilo treba seči po toplejšem perilu in površnike so oblekli tudi tisti, ki so prejšnja jutra še kljubovali jesenskemu hladu. Megla se je držala tudi čez noč in v nedeljskem jutru se je Ljubljana zbudila pod sivim pajčolanom. Megla pa ni bila tako vlažna kakor prejšnji dan, zato je bila tudi jutranja temperatura nekoliko višja, in sicer 7.8° C. Barometer je spet nekoliko padel, vendar pa vremenski prerok v Zvezdi še nadalje obeta lepo vreme.

Sredi vinotoka, ko je pretežni del letine že pospravljen in ko peša že tudi kipenje moštov po kleteh, je naš kmet napetel okrog godovnjakov teh dni različne svoje vremenske modrosti in napovedi. Tako pravi o godovnjaku 16. oktobra: Sv. Gal deževen ali suh, prihodnjega leta ovaduh. Sv. Gal suhoten oznanjuje, da ob letu suša pripotuje. Topel, veder sv. Gal, suho bo nam poletje dal. — Po takem torej naš kmet lahko tudi za prihodnje leto pričakuje sušo, ki ga je že letos tolikanj oškodovala. — Še važnejši vremenski patron je današnji godovnjak, ki ga je kmečka poezija posebno hudomušno opletla: sv. Luka repo puka, v roke huka, sneg osmuka, sneg prikuka, tako se je zgodilo lani. Po krasnih jesenskih dneh je v noči po novomeškem Lukeževem sejmu nastopil nenaden vremenski prevrat in je zgodnji sneg pobelil vinske gorice, kjer je še marsikod bilo precej grozdja. Letos pa kaže, da bo Lukež poveril osmukovanje snega kakemu poznejšemu jesenskemu godovnjaku. Še en kmetski rek nam pravi: Če na dan sv. Luke veter hladi, ni močno vino. Ne, letos ni bilo vetra, ozračje je sicer megleno, toda ustaljeno in tako lahko pričakujemo močne kaplje...

Po vremenskih patronih teh dni naš kmet uravnava tudi svoje jesensko delo. Medtem ko je pšenico po dolenjskem pravilu najbolje sejati Mihaelov teden, mora ječmen v zemljo v Lukeževem tednu.

Zimski čas v Nemčiji

Berlin, 18. okt. d. Dne 2. nov. bodo ob 3. zjutraj vse javne ure na nemškem ozemlju, na priključenih ozemljih na vzhodu, v protektoratu in generalni guberniji pomaknili za eno uro nazaj. S tem se bo zaključil tako zvani poletni čas. Dne 19. marca 1943 ob 2. zjutraj bodo zopet vse ure pomaknjene za eno uro naprej.

Nemiri v Libanonu

Ankara, 17. okt. s. Doznava se, da so bila pri Dequanu v Libanonu izvedena huda sabotažna dejanja na telefonskih napravah. V spopadu med vojaštvom in skupino saboterjev je bil en Libanonec ubit. Zaradi ponavljajočih se sabotažnih dejanj je libanonska vlada izdala odlok, ki grozi s smrtno kaznjo vsakomur, ki bi zagrešil sabotažno dejanje.

Predpisi za pisemski poštni promet

Smatrajoč za potrebno, da se uredi pisemski poštni promet po enakih predpisih, kakršni veljajo v drugih pokrajinah kraljevine, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naredbo s predpisi za pisemski poštni promet, ki je objavljena v Službenem listu 17. t. m. in stopi v veljavo 26. t. m. Ta naredba določa:

Strankam je v poštnem prometu prepovedana raba šifer oziroma dogovornih izrazov in raba drugih jezikov nego jih določi nadrejeno cenzurno oblastvo.

Nadalje je strankam v poštnem prometu prepovedano: 1) uporabljati tajno pisavo s simpatetičnim črnilom ali drugo nevidno pisavo; 2) uporabljati **kvadrirani in trgovski papir ali kuverte z notranjo podlogo;** 3) pošiljati pisma z vloženimi znamkami ali podobnimi znaki kakršne koli vrste, posamezni ali v zbirki, novimi ali rabljenimi; 4) pošiljati pisma, četudi poštno ležeče, brez **navedbe imena odpošiljatelja** in njegovega naslova. Prepovedi iz točke 1) (uporaba tajne pisave) in iz točke 2) (uporaba kvadriranega in trgovskega papirja odnosno kuvert s podlogo) veljajo tudi za kakršne koli dopise, ki se pošljejo drugače nego po pošti.

Pisma za inozemstvo se oddajajo tako, da se predložijo poštnemu uradu, ki taka pisma sam frankira, potem ko pošiljatelj plača ustrezni znesek. Ob predložitvi takega pisma mora odpošiljatelj pokazati osebno legitimacijsko listino. Te določbe pa ne veljajo za dopise v Albanijo, niti za dopisovanje z italijanskimi vojnimi ujetniki.

Prepovedano je vlagati v pisma za inozemstvo pokrajinske fotografije ali fotografije krajev in naprav vojaškega ali industrijskega pomena, na lepenko pritrjene fotografije, časopisne izrezke, cigarete, papirnati denar in prazen ali popisan notni papir. Prav tako je prepovedano pošiljati v inozemstvo bilance, poslovna poročila in statistične podatke družb ali ustanov, pri čemer so izvzeta zavarovalna podjetja, če le v njih ni podatkov vojaškega značaja.

Ne dovoljuje se pošiljati tiskovin v inozemstvo, razen če gre za tiskovine, ki jih pošiljajo državna oblastva ali založbe naročnikom ali razpečevalcem za inozemstvo. Tiskovine, katerih pošiljanje v inozemstvo je dovoljeno, morajo biti vložene v ovojih, ki popolnoma pokrivajo vse robove. Za periodični tisk je založnikom ali knjigarjem dovoljeno pošiljanje posebnih izdaj za inozemstvo, in to s posebno ustrezano označbo na ovoju. Te izdaje, ki ne smejo imeti malih oglasov in v njih ne smejo biti pokrajinske fotografije ali fotografije naprav vojaškega ali industrijskega pomena ali drugačni zemljevidi državnega ozemlja ali ozemlja, ki ga je zasedla italijanska vojska. Določbe drugega odstavka (s točkami od 1 do 4) in gornje določbe glede pošiljk v inozemstvo veljajo tudi za dopisovanje, naslovljeno na Campione d'Italia.

Pisma, ki bi se oddala v nasprotju s prednjimi določbami, se ne odpošljejo, uporabijo pa se kazenske odredbe, če je s tem storjeno kaznivo dejanje. Prav tako se ne dostavljajo pisma iz inozemstva, ki ne ustrezajo določbi 2. odstavka, točk 1, 2, 3 in 4, ali v katerih so na lepenko pritrjene fotografije, časopisni izrezki, cigarete ali prazen ali popisan notni papir.

SPORT

Deset najboljših iz Evrope — v vodi

Italija zavzema po najboljših plavalcih četrto, s svojimi zastopnicami pa šesto mesto med evropskimi državami

Pred dnevi smo nekje zasledili in prav površno zabeležili nekaj prvih statističnih podatkov o najboljših plavalnih izidih letošnje sezone, v trdnem prepričanju seveda, da ne bo dolgo, ko bomo takšen pregled lahko objavili v mnogo popolnejši obliki. In res že imamo pred seboj takšen seznam za vso Evropo in tudi razdeljen na moške in dekleta, tako da si res ne moremo kaj, da bi ga ne ponatisnili tudi za naše čitatelje. Očitno zastarele podatke pa je imel sestavljalec za prosto progo na 200 m, kjer je najboljšega italijanskega zastopnika Žižka posadil komaj na 9. mesto, čeprav mu gre s časom 2:18.2 drugo najboljše mesto za Madžarom Tatosom, razen tega pa je v tej disciplini izpustil še tri italijanske plavalce, ki so letos prišli do časa 2:23 ali še niže. V ostalem pa so imena in časi na tej novi častni strani evropskega plavalnega sporta naslednji:

za moške

100 m prosto: 1. Tatos (Madžarska) 1:00.4, 2. Köninger (Nemčija) 1:00.5, 3. dr. Csik (M) 1:00.6, 4. Costa (Italija) 1:00.7, 5. Elemeri (M) 1:00.8, 6. Miloslavič (Hrvatska) 1:00.8, 7. Olsson (Švedska) 1:00.9, 8. Schroeder (N) 1:01, 9. Schlüricke (N) 1:01, 10. Veghazy (M) 1:01.6.

200 m prosto: 1. Tatos (M) 2:15.2, 2. Köninger (N) 2:19.2 (po našem — Žižek (I) 2:18.2), 3. Elemeri (M) 2:19.3 (po našem — Costa (I) 2:18.4), 4. Schroeder (N) 2:21.4, 5. Veghazy (M) 2:21.6, 6. Angyal (M) 2:22.8 (po našem — Signori (I) z 2:22.4), 7. Lehmann N) 2:23.1 (po našem — Schipizza (I) z 2:23), 8. Žižek (I) 2:24 (tako je vodil evidenco sestavljalec), 9. in 10. Hamrio in Szatmari (oba M) 2:24.2.

400 m prosto: 1. Žižek (I) 4:50.9, 2. Tatos (M) 4:56.4, 3. Miloslavič (H) 5:02.2, 4. Lilia (Š) 5:04.1, 5. Borg (Š) 5:05.3, 6. Veghazy (M) 5:05.8, 7. Vörös (M) 5:07.7, 8. Johannsson (Š) 5:09.9, 9. Lehmann (N) 5:10.8, 10. Laskowski (N) 5:11.

1500 m prosto: 1. Tatos (M) 19:45.5, 2. Močan (I) 20:31.8, 3. Veghazy (M) 20:32.8, 4. Jannsson (Š) 20:35.5, 5. Borg (Š) 20:58.8, 6. Lilia (Š) 21:03.5, 7. Schipizza (I) 21:09, 8. Henschel (N) 21:10, 9. Grof (M) 21:19.3, 10. Lehmann (N) 21:22.2.

200 m prsno: 1. Szegedi (M) 2:46.8, 2. Temke (N) 2:47.4, 3. Rothmann (Š) 2:47.9, 4. Klinge (N) 2:48.7, 5. Sulling (Š) 2:49.1, 6. Gold (N) 2:49.5, 7. Laskowski (N) 2:49.6, 8. Nemeth (M) 2:50.4, 9. Koehne (N) 2:51, 10. Sietas (N) 2:51.8.

100 m hrbtno: 1. Simas (Portugalska) 1:09, 2. Schroeder (N) 1:10.4, 3. Weller (Španija) 1:11, 4. Parsson (Š) 1:11.9, 5. Galambos (M) 1:12.2, 6. Krebs (N) 1:12.8, 7. Baeth (Danska) 1:12.9, 8. van Schouven (Holandska) 1:13, 9. Geyer (N) 1:13.5, 10. Angeli (I) 1:13.7.

Če bi gornje izide ocenjevali tako, da bi vsak najboljši prejel po 10 točk, vsak naslednji do 10. mesta pa po eno točko manj, bi se pokazala za posamezne države naslednja skupna ocena: 1. Madžarska 111, 2. Nemčija 88.5, 3. Švedska 59, 4. Italija 33, 5. Hrvatska 13.5, 6. Portugalska 10, 7. Španija 8, 8. Danska 4 ter 9. Holandska 3 točke. Od lanske sezone se zasedba prvih treh mest ni spremenila, pač pa sta se Madžarska in Švedska le pokazali močnejši kakor takrat. Močno okrepljena se je letos pojavila tudi Italija, ki je bila lani še za Holandsko in Portugalsko. Na novo se je pridružila Hrvatska, ki je že prvo leto zasedla častno peto mesto.

Pri dekletih

je podobna sestava v glavnem takale:

100 m prosto: 1. Hveger (Danska) 1:07.2, 2. Van Veen (Holandska) 1:07.7, 3. Ove-Petersen (D) 1:08.1, 4. Van Schajk (H) 1:09.3, 5. Pollak (N) 1:10.4, 6. Novak (M) 1:11.4, 7. Finc (I) 1:11.5. Na naslednjih treh mestih so zastopane Belgija, Švedska in Nemčija.

400 m prosto: 1. Hveger (D) 5:15.6, 2. Harup (D) 5:21.4, 3. Van Veen (H) 5:42.6, 4. Albach (M) 5:46.5, 5. Novak (M) 5:49.1. Do 10. mesta so še tri Nemke ter po ena Belgijanka in Nizozemka.

200 m prsno: 1. Schmidt (N) 2:59.9, 2. Vandekerkhove (B) 3:03.3, 3. Sörensen (D) 3:03.8, 4. Grass (N) 3:05, 5. Busse (N) 3:06 Naslednjih pet mest zavzemajo še tri Nizozemke ter po ena predstavnica Danske in Nemčije.

100 m hrbtno: 1. Ove-Petersen (D) 1:16.9, 2. Van Feggelen (H) 1:17.5, 3. Novak (M) 1:18.3, 4. Jörgensen (D) 1:19.2, 5. Westehelle (N) 1:19.3. Do 10. mesta sta zabeleženi še po dve Nemki in Holandki ter ena Švedinja.

Po skupnih ocenah po prej omenjenem ključu bi bil vrstni red držav, ki so imele letos najboljše plavalke, naslednji: 1. Danska 64, 2. Nemčija 55.5, 3. Holandska 50, 4. Madžarska 26, 5. Belgija 17, 6. Italija 4 in 7. Švedska 2.5 točke. Tudi lani je v taki oceni vodilt Danska pred Nemčijo in Holandsko, toda nemški celotni uspehi so se v teku sezone le bolj približali danskim. Danska se mora za svojo premoč v tej ženski sportni panogi zahvaliti predvsem svoji fenomenalni zastopnici Ragnhild Hvegerjevi in tudi ostalim plavalkam na prostih progah. Vidno poboljšale so se letos Madžarke.

INSERIRAJTE V „JUTRU"!

Boji na Salomonskih otokih

Ameriške postojanke močno ogrožene

Lizbona, 18. okt. d. Iz Washingtona javljajo, da so se na otoku Guadal Canar v skupini Salomonskih otokov izkrcali novi močni japonski oddelki. Washingtonsko poročilo pripominja, da se borbe na tem otoku, ki leži na jugozapadu Salomonske otoške skupine, nadaljujejo.

V ameriškem glavnem stanu vidijo v izkrcanju novih japonskih ojačenj na Guadal Canaru novo resno nevarnost za tamkajšnje ameriške postojanke. V ameriškem glavnem stanu pripominjajo, da se mora preziranje smrti, s katero izvršujejo Japonci svoje operacije na otoku, smatrati kot znak za odločnost japonskega poveljništva, da bo uporabilo vse razpoložljive sile za končno zagotovitev oblasti nad strateško važnim Salomonskim otočjem.

Stockholm, 16. okt. s. »New York Times« je silovito napadel v članku z naslovom »Kronika vojne« ameriško vlado in ožigosal taktiko zelo kasnih objav ameriških izgub na Pacifiku. Preteklo je 45 dni, preden je mornariški minister priznal izgubo ameriških križark pri Salomonskih otokih. Nosilka letal »Yorktown« je bila potopljena 4. junija, mornariško ministrstvo pa je 14. junija objavilo, da je bila ta ladja izven borbe, nakar je uradno izjavila 15. septembra, da je bila »Yorktown« potopljena. Nosilka letal »Lexington« s 34.000 tonami je bila potopljena 8. maja, toda ameriška vlada je to izgubo priznala šele 12. junija. Križarka »Houston« je bila potopljena 27. februarja in vest je bila potrjena šele 14. marca. Nosilka letal »Langley«, ki je bila tudi 27. februarja potopljena, je bila proglašena za izgubljeno šele 4. aprila. Rušilec »Peary« je bil potopljen 19. februarja, njegova izguba pa je bila objavljena šele 4. aprila. Enako je bila objavljena potopitev rušilcev »Jarwik« in »Gregory«. List poudarja, da obstojajo razlogi za dvom, ali je taka taktika objavljenja ameriških izgub opravičena.

Japonski napad na Nove Hebride

Stockholm, 18. okt. d. O vojaškem položaju v jugozapadnem delu Pacifika javljajo sobotna poročila ameriških agencij iz Pearl Harbourja, da so bile prvič, odkar traja vojna na Daljnem vzhodu, izpostavljene japonskemu napadu tudi ameriške postojanke na Novih Hebridih. Poročevalec agencije United Press javlja na osnovi informacij iz ameriških mornariških krogov, da so Japonci z morja obstreljevali ameriško oporišče Santo Espirito. Bržkone so napad, o čegar obsegu in uspehu manjkajo še podrobnosti, izvršile japonske podmornice.

Borneo povsem očiščen

Tokio, 18. okt. d. S pristojnega vojaškega mesta javljajo, da so japonske sile dokončno očistile otok Borneo poslednjih postojank sovražnikovega odpora. V kratki bitki, ki je trajala komaj pol ure, so japonske sile uničile poslednjo sovražnikovo skupino 66 mož, izmed katere je bilo nekaj britanskih in ameriških častnikov in vojakov ubitih, ostali pa so bili ujeti. Sovražnik se je bil po napredovanju japonskih očiščevalnih operacij umaknil na gorski greben, ki leži približno 650 km severno od luke Bali Papan na zapadni obali otoka Bornea. V spopadu na tem višavju je bila uničena poslednja sovražnikova skupina in je poslej otok Borneo čvrsto v japonski posesti.

Odlikovanje padlih japonskih vojakov

Tokio, 16. okt. s. Japonski cesar je prvič podelil red Zlatega zmaja 1955 oficirjem in vojakom, ki so padli ob pričetku vojne v vzhodni Aziji. Enako odlikovanje je bilo podeljeno 3.000 japonskim vojakom, ki so padli v kitajski vojni.

Oglasi v »Jutru« imajo vedno uspeh!

Novi ministri na Hrvatskem

V svojih uvodnikih poudarja hrvatsko časopisje pomen nedavne reorganizacije hrvatske vlade. Omejitev števila ministrstev utemeljujejo s potrebo centralizacije državnih poslov. Poseben pomen pripisujejo novoustanovljenemu Državnemu svetu, ki bo moral v prvi vrsti skrbeti za zakonodajno delo in na čigar čelu stoji novoimenovani protonotar. Uvedba tega urada pomeni zopetno vzpostavo uradnega dostojanstva, ki je imelo v zgodovini Hrvatske važno vlogo. Protonotar je bil na Hrvatskem v 14. stoletju čuvar državnega pečata in obenem najvišji sodnik, ki je imel široka politična in upravna pooblastila. Po ukinitvi sabora leta 1851. je bil ukinjen tudi ta urad. Pozneje sabor ni več volil protonotarjev. Svoječasno je položaj protonotarja bil podoben položaju državnega kancelarja, danes pa je v svojstvu čuvarja državnega pečata enak drugim članom ministrskega kabineta in so njegova pooblastila v primeri s prvotnimi zelo omejena.

Novoimenovani minister za ljudsko propagando *dr. Mile Starčević* se je rodil leta 1904. v Gospiču. Študiral je na zagrebški univerzi zgodovino in se udejstvoval potem kot publicist. Nekaj let je bil tajnik najstarejšega in največjega hrvatskega kulturnega društva »Matice Hrvatske«. V tem svojstvu je bil kratko pred izbruhom vojne z Jugoslavijo aretiran. Po ustanovitvi NDH je bil postavljen za vodjo državnega urada za propagando v prosvetnem ministrstvu.

Dr. Ante Nikšić, novi notranji minister, se je rodil 1787. v Liki. Po študijah na zagrebški univerzi je bil najprej sodnik, potem pa državni pravdnik. Nato se je vrnil v sodniško stroko in bil pred izbruhom vojne predstojnik sodišča v Karlovcu. Po ustanovitvi samostojne Hrvatske je bil najprej veliki župan velike župe Pokuplje, potem pa so ga poklicali v notranje ministrstvo. Pred imenovanjem za notranjega ministra je bil izredni poslanik v predsedstvu vlade.

Gospodarski minister *dr. inž. Josip Balen* se je rodil leta 1890. v Sv. Jakobu na Primorju. Končal je kmetijsko fakulteto na Dunaju in bil potem docent na kmetijski in gozdarski fakulteti zagrebške univerze. Spomladi letos je bil imenovan za vodjo Poglavnikove zasebne pisarne.

Neprestani nemiri in izgredi v Indiji

Položaj postaja čim dalje bolj kočljiv

Bangkok, 17. okt. s. Vse vesti iz Indije se strinjajo v tem, da se je položaj v severozapadnih pokrajinah v zadnjih 24 urah še poslabšal. Tolpe »škrlatnordečih srajc« so se polastile nekaterih krajev, s katerih obvladujejo glavne prometne zveze. Prelaz Karakorum in tudi prelaz Chyber v bližini meje sta v posesti upornikov, ki so po ogorčeni borbi prisilili angleške oborožene sile, da so se umaknile in pustile na mestu štiri strojnice, dva topa, okrog 100 pušk, mnogo zabojev municije in opremo za majhno bolnišnico za fronto. Brzojavne in telefonske zveze so bile na raznih krajih prekinjene. »Škrlatnordeče srajce« so skušale prekiniti tudi železniško progo med Ravalpintijem in Pešavarjem in ono od Pešavarja do Dacce. Kako težaven je položaj, kaže tudi dejstvo, da so angleške oblasti proglasile obsedno stanje v vseh teh pokrajinah in naročile vsem svojim predstavnikom, naj se umaknejo v Pešavar. Čete, ki so jih v vsej naglici odtod poslali na pomoč oddelkom, ki so zapleteni v borbe z uporniki, niso mogle priti dalje kakor do meje. Bidur Gafar Kan je objavil proglas, v katerem poziva ljudstvo, naj ne odloži orožja, dokler Angleži ne bodo izpustili Abdul Gafar Kana in zapustili deželo. Uporu muslimanskega življa v severozapadnih predelih se pridružuje protiangleško gibanje v pokrajini Sinde, kjer je prišlo do krvavih spopadov med angleškimi četami in demonstranti, ki so prisilili mnoga podjetja, da so morala ustaviti obratovanje, drugod pa zažgali poštne in policijske urade. Tudi tukaj se muslimani v velikem številu udeležujejo akcij. V Ahmedabadu so zaprte vse predilnice. Skupina demonstrantov, izmed katerih so bili mnogi oboroženi z železnimi drogovi, puškami in revolverji, je napadla poslopje s sodnimi zapori in je po napadu na četo, ki ga je stražila, izpustila kaznjence iz zaporov. Kakor poročajo, je prišlo do hudih protiangleških manifestacij tudi v Madrasu, Bombaju in Kalkuti.

V nasprotju z angleško propagando, ki bi rada zbudila vtis, da se v Indiji pripravljajo za zopetno osvojitev Birme, je zastopnik osrednjega urada zveze za neodvisnost Indije v Bangkoku izjavil po radiu, da imajo priprave Angležev v Indiji zgolj namen, izprazniti obmejne pokrajine Indije, ne pa zopet osvojiti Birme. To vest je potrdil tudi radio v Delhiju. Prve priprave, ki so se začele s preseljevanjem žensk in otrok, so že zaključene. Angleži so se sedaj lotili druge faze teh operacij in sicer popolnega izropanja krajev, ki jih nameravajo izprazniti.

Tokio, 17. okt. d. List »Yomiuri Hochi« javlja iz Bangkoka, da se je tamkaj sestalo na zborovanje 300 mohamedanskih delegatov iz Indije, Irana, Iraka in Afganistana, da razpravljajo o ukrepih proti britanskemu gospodstvu v prizadetih deželah.

V nekaj vrstah

Po objavi v zadnjem naredbenem listu Fašistične stranke posnemamo, da sta bila pravkar imenovana v italjanskem sportu dva nova visoka funkcionarja. Za predsednika plavalne zveze je bil imenovan Michele Favia del Core, ki izhaja prav za prav iz novinarskih vrst, medtem ko je bil na čelo kolesarske zveze določen Adriano Rodoni, ki se je že desetletja vidno udejstvoval v kolesarskem sportu in je zadnji čas tudi dejansko opravljal vse vodilne posle v organizaciji. Plavalci in kolesarji Italije so dobili zdaj dva nova preizkušena voditelja, ki jih bosta z novo voljo vodila do novih uspehov.

* * *

Francoski tekač Lallane je dosegel v Bordeauxu na progi 10.000 m prav dober čas 30:22.8 in postavil s tem nov francoski državni rekord. Stari rekord te vrste, ki je takrat veljal obenem za najboljšo znamko na svetu, je že nad 30 let nespremenjen. Postavil ga je leta 1911. najbolj znani francoski dolgoprogaš Jean Bouin s časom 30:58.8.

Danska lahka atletika se letos lahko ponaša z zelo plodovito sezono, saj je bilo v teku minulega poletja izboljšanih nič manj kakor 16 danskih rekordov, kar se ni že zgodilo natančno 30 let. Najuspešnejši danski atlet te sezone je bil Gunnar Bergsten s tremi novimi rekordi, in sicer na 1.500 m, na eno miljo in v petoboju.

Ožje predsedstvo mednarodne nogometne federacije (FIFe) se je te dni sestalo v Zurichu pod predsedstvom predsednika Julesa Rimeta. Glavni tajnik dr. Schricker je podal izčrpno poročilo o razmerah v zvezi in je bil najbolj vesel dejstva, da je bilo delovanje kljub vojni zelo živahno, saj je bilo v igralni dobi 1941/42 odigranih nič manj kakor 72 meddržavnih tekem. Finančni položaj zveze je razmeroma ugoden. Nekateri predlogi, ki so se nanašali na izvelbo prihodnjega svetovnega prvenstva v nogometu, so bili odloženi in jih bo organizacijski odbor vzel v roke, kadar bodo boljši časi.

V okviru proslav turške republike, ki bodo konec tega meseca v Istambulu, bodo na sporedu tudi velike sportne prireditve. Pri tej priliki bo gostovala na turških tleh tudi bolgarska nogometna reprezentanca, ki bo odigrala tamkaj kar tri tekme.

Na nedavni atletski prireditvi v Lvovu je nemški metalec diska Karl Lampert presenetil občinstvo z novim rekordnim metom, kakršnega ni nihče pričakoval kljub njegovi sedanji odlični formi. Mož je zalučal ploščo do 53.48 m in z njo za 14 cm prekosil najboljšo znamko na svetu, ki je bila od lani zapisana v dobro Italijanu Consoliniju. Pristaviti pa je treba, da pri prireditvi niso bile urejene vse formalnosti za priznanje rekorda in tako ta znamka po vsej priliki ne bo vplivala na vodilno mesto, ki ga bo v tej disciplini do nadaljnjega še zmerom obdržala Italija.

Objave

Za nocojšnji orgelski koncert v ljubljanski stolnici se dobijo tekom dneva vstopnice v knjigarni Glasbene Matice. Opozarjamo, da se bo začel koncert točno ob pol 7. uri. Konec bo še pred 8. uro. Vstop v stolnico bo na glavnih vratih, nasproti škofijske palače. Vhod na ulico pred škofijo bo zaprt. Občinstvo vabimo na ta koncert, ki bo jutri izreden umetniški užitek, saj ga izvaja eden največjih živečih mojstrov na orglah, prof. kraljevega konservatorija v Torinu, Ulisse Matthey. Podrobni spored koncerta se dobi v predprodaji in zvečer pri blagajni pri glavnem vhodu, ki bo začela poslovati ob 18. uri.

Govornik

Iz nedavno izišlega slovenskega prevoda Pinijeve knjige »Mussolini« smo prejšnjo nedeljo povzeli v »Jutru« prvi del poglavja, ki govori o Ducejevem liku. V naslednjem povzamemo še nadaljnje odstavke.

Tak govornik je Mussolini, da ga ni mogoče z nikomur primerjati, ker je njegova zgovornost popolnoma svojstvena po vsebini in obliki. Svoje govore začenja z nepreklicnimi trditvami brez mnogo pridevnikov, ponavljanj in zopetnih začetkov. Njegova prepričevalna moč je v logiki navedenih argumentov, v njih železni povezanosti, ki se vidi premišljena, pa je to dejansko vedno, kakor so dobro premišljeni njegovi spisi. Brez povdarka pové samo besede, ki so nujno potrebne za izrazitev misli. Vedno reši postavljene probleme, ne dá miru namenom nasprotnikov, katere premaguje s popolno realnostjo v polemiki in večkrat pobije z uničujočo ironijo Njegov glas kovinskega zvoka je moški; lepo zloguje in počasi, kada ne navzema napadalnega vznemirjenja. V onem, ki ga posluša, postaja zbranost neposredna zaradi vsebine izraženih misli in zaradi njihove intimne vrednosti, ki narašča ob vsakem nadaljnjem premišljanju. Mussolini nikdar ne povzdigne glasu za kakršnokoli zavzemanje, samo opočasi ritem, ko pove svečane in dokončne stvari. Ko se mu v glavi posveti zamisel, premakne malo glavo zaradi napora pri spočetju zamisli. Večkrat vidijo pričakujoče množice že v njegovem izrazu, kaj bo rekel in privzemajo kot plastična materija njegovo gospodovalno in vodilno voljo.

Glavni govori in glavni Mussolinijevi članki tvorijo ravnotoliko postaj na poti, katero je prešla fašistična Italija, ker niso sestavljeni iz praznih besed, temveč ustvarjajo duhovno razpoloženje, spremljajo in napovedujejo akcijo. So orodje vladanja kakor zakoni. Sam je dejal: »Moji govori so dejanja; ali jih ugotavljajo, ali pa napovedujejo«. Prazna odvetniška in parlamentarna zgovornost ali akademska retorika ga nezadržno dolgočasi v duhu. S svojimi hladnimi in lapidarnimi govori je vedno premagal najboljše nasprotne govornike. Nič ne popušča igri nepotrebnih efektov in se drži skupaj odkritosrčno, čeprav čuti množico kot nikdo drugi in se zna prilagoditi z neposredno intuicijo duhovnemu razpoloženju in duhovnemu stanju najrazličnejših poslušalcev. V tem je umetnik, ker zna govoriti tako, da ga vsakdo razume, pa naj govori kmetom ali vojakom, diplomatom ali učenjakom in industrijcem ali delavcem. Nekoč je dejal: »Igramo na vseh strunah, na umetniških in političnih. Smo politiki in bojevniki«

Nek zemeljski instinkt mu omogoča ceniti nepretehtljive elemente raznih položajev, daje mu slutenje bodočnosti. Vsi, ki so ostali zmedeni, ko je pokazal, da ne sliši neke zahteve ali ne odločuje o vprašanjih, ki se mu predlože, kasneje ugotavljajo da dejansko ni zanemaril nobenega problema. Njegov molk pomeni samo, da je zahteva slabo postavljena ali prezgodnja ali indiskretna. Minister Lanza di Scalea je dejal: »Pazi na takt, tudi ko molči, zato je treba paziti na njegov molk«. Četudi se zadržuje v stiku z veliko rimsko politično tradicijo, obrača hrbet preteklosti in stremi stalno v bodočnost. Na njega vplivajo spremembe stvari, letnih časov in pokrajine bolj kot spremenljiva razpoloženja ljudi. Čas čuti fizično, podvržen je vremenskim spremembam. O ljudeh ima mnenje, da je treba z njimi potrpeti, toda mnenje je pesimistično. Trde življenjske izkušnje so ga prepričale, da je imel Machiavelli prav, ko je v »Vladarju« napisal: »Ljudje imajo manj respekta pred napadi na onega, ki se dela priljubljenega, kot na onega, ki dela na to, da bi se ga bali«. — »Bolj so bolestno žalostni zaradi neke posesti, ki jim je bila vzeta, kot zaradi brata ali očeta, ki jim je umrl, ker se smrt sem in tja pozabi, premoženje pa nikdar«. — »Ljudje ne storé nikoli nič dobrega razen zaradi potrebe; toda kjer je preveč svobode in kjer se jim lahko dovoli, se takoj vsaka stvar napolni z zmedenostjo in neredom«.

Nikomur ne poklanja zaupanja. Za Mussolinija ne obstojajo famozne sive eminence, ki obkrožujejo skoraj vse vodnike bojevnike. Drži v razdalji tudi najbolj intimne sodelavce. Ne dela se demokratičnega in niti njegov brivec se ne more pohvaliti, da bi izvedel važne zaupne stvari. Niti od knjig se ne da vplivati. Pravi: »Knjiga je preživeto življenje. Mojster pa je izkušnja vsakodnevnega življenja. Realnost izkušnje je mnogo bolj zgovorna kot vse teorije in doktrine vseh jezikov in vseh knjižnih polic«. Nagonsko se pazi hvaljenj, hvalisanj, zapletov in zmešanega toka onega, ki govori. V tem je nedostopen in nikakor družaben, čeprav sta njegova delavnost in njegovo delo predvsem socialni. Pred velikimi množicami šele začné njegova osebnost živeti, postaja gigantska in se pojavlja v vsej svoji moči, toda v osebnih razgovorih se velikodušnost njegove duše odkriva v izredni diskreciji, ki je zrcalo njegove ostre občutljivosti in njegove nagonske dobrote. Pomaga, dokler more, odpušča in gre naproti potrebam drugih z izredno spontano gosposkostjo, čeprav nič ne verjame v hvaležnost ljudi. Pesimist zaradi sistema in na dnu svoje življenjske zamisli postaja optimist v svoji vsakodnevni gradilni akciji, trdno zaupajoč vase in v usodo Italije. Ovire ga spravijo tako daleč, da reagira s strastnim napadom, ki vedno doseže zmago, vendar ne z divjo, neurejeno akcijo, temveč z energijo, s katero izvaja in razvija načrte, katere dolgo tehta. Kadar so potrebne takojšnje akcije, se ne ustavi pred riziki, temveč se jim vrže nasproti z nevzdržnim napadom, ker »ni treba biti v strahu, da ne bom imel poguma«. V tem je čisto protiburžujski. Dejal je: »Fašistova vera je junaštvo, vera buržuja je egoizem«.

Noben vladni glavar ne drži toliko stika z ljudmi in z vsemi skupinami ljudstva kot on, čeprav se zna držati proč od vplivov posameznikov in skupin. Daje, pomaga in zadovoljuje v skrajnih mejah možnosti, toda: »Za obnovo države sem našel tajnost pozabljene besedice Leta in leta je italijanska država z vednim pritrjevanjem bolj in bolj izgubljala kredit in avtoriteto Kdor hoče vladati, se mora naučiti reči: Ne!« — Prepričanje o njegovi pravičnosti je sedaj tako ukoreninjeno, da oni ki sliši odklonitev, razume tudi zakaj

Kadar kaj odredi je Mussolini hitar in odstrani, odbija daleč od sebe vsako odvišno stvar. Vendar zna skrbeti tudi za malenkosti važnih del z isto potrpežljivostjo, s katero vodi zunanjo politiko med izredno velikimi težavami in ovirami, s potrpežljivostjo, ki je pametna, toda ki se spremeni v praveni trenutku v akcijo, ki potegne vse s seboj. Inteligenten Angležpiše o njem: »Ne verjamem, da je kdaj slabo preračunal sile nasprotnika, kateremu ni nikdar dal bitke, ne da bi izšel iz nje zmagovit«. Ceni pozitivne podatke, natančne označitve, statistike in kompetence, toda ne trpi podložništva celote posameznostim, podreditve duha črki ter idealnih vrednot surovi materiji. Zaničuje gobezdače, površneže, domišljavce in katedrske ljudi, sovraži one, ki pretiravajo, lažnivce in kompromisarje. Ne trpi jezikovnih netočnosti. Vse to je nasprotno njegovemu življenjskemu načinu, do katerega hoče povzdigniti Italijane, popravljajoč v njih izvestne ostanke navad iz dob propadanja. Od sodelavcev zahteva smisel za odgovornost, odkritosrčnost, umski in telesni pogum, odkrita in takojšnja pojasnila in pripravljenost za osebne žrtve. Njegova stalna praktična formula je: »Ne iščem in ne odbijam nikogar«. Kdor je odkrito in častno drugega mnenja, ga sprejme tudi po prejšnjih viharnih dneh brez predsodkov. Neštetokrat je odpustil tudi onim, ki so ga žalili. Končno se je pripetilo tudi, da je pomagal nasprotnikom, ki so ostali na cesti, ker se niso mogli opomoči. Večkrat izkazuje komu izvestno osebno simpatijo, toda kdor se tega izkaže nevreden, je takoj odstranjen in kot pozabljen. Angležž Strachey Barnes ugotavlja ostroumno, da Mussolini ni nikdar trd z nizkimi ali maščevalen nasproti onemu, ki mu oponira odkrito in pošteno.

Kjer je v družini prepir...

Moderno dušeslovje nam vé mnogo povedati, kako vpliva prepiranje staršev na otroke, posebno v nežnih letih Jemlje jim zavest varnosti. V njihovo življenje vnaša čuvstva strahu in bojazljivosti, kar lahko za vse življenje napačno uravna njihovo stališče nasproti svetu, ki jih obkroža. Prepiranje staršev lahko ohromi v otrokih dve najvažnejši reči človeškega življenja: ljubezen in delavnost. Pa je še vedno mnogo drugih manj očitnih škod, ki se kar ne dajo natanko preiskati.

Kar predstavljajte si: otročiček, ki je tako presrčno navezan na očeta in mater, na mah instinktivno zasluti v njunem prepiru, da ni vse v redu, da ni stalnosti v tisti lepi in prijetni harmoniji, ki jo otrok ljubi. V trenutku začuti, da ni več čvrstega oporišča, na katero se lahko zanese. V otroku se pojavi prestrašenost, katere si ne more sam razložiti in ki ga lahko duševno pohabi. Starši, to je treba vedeti: občutek varnosti je otroku aprv tako potreben kakor redna hrana!

Ob sebi je razumljivo, da se starši ne smejo pričkati vpričo svojih otrok. Niti to ni dopustno, da bi pred njimi imeli svoje tako imenovane »spodobne nastope«. Kar se staršev vzajemno tiče, naj opravijo čisto sami med seboj. Pred otroki morajo starši, kakor pred vsem svetom, predstavljati skupno fronto. Če se starši ne morejo sporazumeti za kakršen koli način znosnega sožitja ali pa ne morejo vzajemno vsaj nekoliko omiljevati napetosti, morajo biti pač res zelo dobri igralci, da pred otroki skrivajo mržnjo ali celo sovraštvo. Otroci tanko čutijo in kmalu spoznajo, kako je s starši. Če ni naravne vzajemnosti, če ni prave topline, marveč samo hlad, mrki molk in ostra odrezavost, ki se omili samo v navzočnosti gostov, tedaj si je otrok brž na jasnem, kako je v družini.

Žal najdete takšno stanje dandanes prav pogosto. Res, hudo je, če je v hiši prepir, toda še slabše je opisano stanje. Otroci, katerih starši se odkrito prepirajo, ki se pa kmalu nato spet sporazumejo, ker se imajo vendar radi in so drug na drugega navezani — takšni otroci niso preveč prizadeti po običajnem »domačem prepiru«. Nalezejo se lahko slabih manir in v življenju se ne bodo znali obvladati, ker za to niso imeli dovolj dobrega zgleda: toda na drugi strani se lahko navadijo, da ne bodo v življenju jemali nenadnih razburjenj preveč resno in bodo marsikatero nevšečnost kmalu pozabili. Marsikateri starši se prepirajo na las tako kakor zdravi, nebrzdani otroci Dajo si »nekoliko duška«, potem se pa lepo poljubijo. In že je vse pozabljeno, življenje pa teče mirno dalje; mirno — do prihodnjega »duška«...

Ako pa mož in žena sprevidita, da so resna nasprotja med njima vedno pogostejša in da si — kakor pravimo — »gresta na živce«, je pač treba, da si vsaj vpričo lastnih otrok potrkata na vest: kako se obrzdati in obvladati, da vsaj otroci ne bodo trpeli škode? Kako najti način, da bo v družini vsaj nekoliko sijala skupna sreča?

Poslušajte zgodbico zakonskega para, ki je zadevo rešil po svoje. Mož in žena sta po nekaj letih spoznala, da je njun zakon zgrešen, skratka, da se ne ljubita. Gospa je potem povedala piscu tega članka:

— Če bi ne bilo otrok, bi se bila z možem seveda ločila. Toda otroke sva imela in zato sva morala misliti. Čutila sva, da morava ostati skupaj zavoljo otrok in da morava ustvariti dom, v katerem bodo vsaj otroci zadovoljno uspevali. V tem domu ne sme biti odkritega prepira, nasprotva med nama ne smejo preostro na dan. Nobene napetosti ne sme biti v družinskem ozračju. Ne sme biti odtujevanja, ki bi neusmiljeno razdiralo srečo najinih otrok. Če nama to ne bo uspelo, sva rekla, bo pač bolje, da se ločiva. Dom mora biti na vsak način srečen, drugače je ves trud in trpljenje zaman. Storiti sva morala vse, da se nama to obnese. Temelj, na katerem sva sklenila graditi, je bil najin trezni preudarek in sporazum, še prav posebno pa najina skupna ljubezen do otrok. Drug od drugega, sva sklenila, sme terjati le tisto, kar se tiče otrok. Mož je dobil svojo sobo, jaz sem si uredila svojo. Vodila sem gospodinjstvo, on pa je vršil svoj poklic in skrbel za potrebne dohodke. Bilo mu je prav tako kakor meni na skrbi, da bi ustvaril prijeten dom, svojim otrokom pa prijetno gnezdo. Bila sva čez nekaj časa presenečena, ko sva videla, da je skupno življenje tudi na tej osnovi znosno. Prejšnje sovraštvo se je razvilo v iskreno prijateljstvo. Marsikateri vzrok nasprotij je splahnel sam po sebi. Sodim, da bi se bila marsikod drugod lahko obnovila romantična ljubezen; pri nama se to ni zgodilo. Prepričana sem, da je način, kakor sva midva rešila to zadevo, najčvrstejša osnova romantični ljubezni v zakonu, ki bi se lahko venomer osveževala. Bodi kakor koli, midva imava od zakona več kakor marsikateri najini znanci, ki so baje »zaljubljeni« in so teoretično mnogo bolj idealni za zakonski stan, kakor sva bila midva.

H koncu je gospa še pripomnila, da vsega tega nista dosegla zgolj z neprijetno strpnostjo »zavoljo otrok«, marveč zato, ker sta vztrajala na dogovoru. To je bil program, ki je obsegal plemenitost, prijaznost, takt, strpnost in zadostno mero skupnih interesov.

Razgledi s Šumberka na Dolenjskem

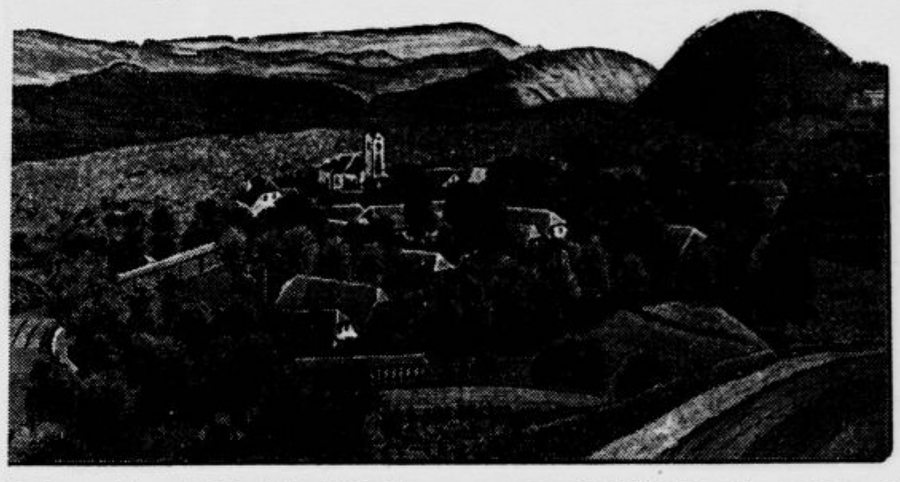

Med premalo zanimivimi dolenjskimi kraji je vas Sela pri Šumberku, ki leži med Št. Vidom in Žužemberkom in spada že v Suho Krajino. Pot v Sela vodi od Št. Vida pri Stični ali iz Radohove vasi. Vas stoji visoko med hribi in gozdnatimi griči. Na desni strani v ozadju je kopici podoben hrib, na katerem so razvaline nekdanjega gradu Šumberka, na levi strani pa so na nizkem griču še ostanki gradu Kozjaka, ki je do tal porušen. Ta kraj si je izbral Josip Jurčič za svojo prvo daljšo povest »Jurij Kozjak«.

Nad Kozjakom je lep razgled, od koder vidiš v daljavi starodavni dolenjski grad Hmeljnik in vinorodno Trško goro pri Novem mestu pa bajne Gorjance s Trdinovim vrhom.

Za Šumberkom se na levi strani razprostira vinska gorica Lisec. S Šumberka je na vse strani lep razgled. Ob jasnem vremenu vidiš Ljubljanski grad in celo Karavanke in Julijske Alpe z očakom Triglavom. Pod razvalinami gradu je dobro ohranjena nekdanja grajska kapela, ki je zdaj podružnična cerkvica. V zvoniku sta dva napol srebrna zvonova.

Bivanje tu je zlasti prijetno pomladi, ko je sadno drevje v cvetju, še bolj pa jeseni, ko se sadno drevje šibi pod težo lepega in zdravega sadja in začne drevje dobivati pestro jesensko sliko. Znamenita je župna cerkev na Selih po svoji starosti in posebnosti zidanja.

Dasi so Sela v Suhi Krajini, je vas vendar dobro preskrbljena s pitno vodo, ker ima velik in globok vodnjak, kamor se steka voda s streh po podzemeljskem rovu ter se voda pretaka po kamenju in pesku in se končno preceja po precejalniku, preden priteče popolnoma čista in hladna kakor studenčnica v vodnjak.

Smeh, ki ubija

Često se sliši znana rečenica »da umreš od smeha«. Ta fraza se je v zgodovini potrdila več ko enkrat, in sicer v najožjem smislu besede. Pripovedujejo na primer, da je slavni grški slikar Zevsid izgotovil zelo posrečen portret izredno grde starke in da se je pri tem sam nad svojim delom tako silno razkrohotal, da je od tega umrl. Takisto se pripoveduje o znanem pesniku Pietru Aretinu, ki se je med nekim banketom toliko smejal, da ga je zadela kap. Najstrašnejša usoda pa je zadela nedvomno nekega mladega Američana, po imenu Boba Mitchinsona. Kakor poroča agencija Central Europa, je mladi Američan pregledoval humoristične slike v nekem listu in se pri tem sladko razsmejal. Toda poslej se ni mogel več otresti smeha.

Smejal se je cele ure, cele tedne in cele mesece. Smejal se je pri jedi, v spanju, pri delu in celo na pogrebu svojih dragih ga je dušil krčevit smeh. V njegovem smehu je bilo nekaj strahovitega in pošastnega. Zdravniki niso mogli niti z zdravili niti z injekcijami, niti s kirurškim posegom odstraniti te nesreče. Banka, kjer je bil Mitchinson uradnik, ga je morala odpustiti in smejoči se mladenič je ostal na cesti. Na vso srečo je njegovo strašno bolezen izkoristil direktor nekega kinematografa, ki je najel Mitchinsona kot nameščenega smejalca, da je s svojim smehom dvigal razpoloženje gledalcev pri humorističnih filmih. Res se je izkazalo, da je bil njegov smeh tako nalezljiv, da so bile predstave vedno odlično posečane. Med neko predstavo, ko je dvorana odmevala od silnega krohota občinstva, pa je Mitchinson naenkrat prenehal s svojim smehom. Naslonil se je na sprednji sedež in umolknil. Izkazalo se je, da je nesrečnika zadela kap ter mu je smrt prestrigla pošastni smeh, ki je obvladoval mladeniča cela leta.

Obnovite naročnino!

Biagio Pantaleo-Griša Koritnik:

Ospeli list

Orumeneli list,
soncu se več ne odpiraš
in dih tvoj ne bo več oživljal.
Spi drevo —
času podlegel
tiho na zemlji počivaš.
Orumeneli list,
zaljšal si cvet in bil plodu v nakit,
gledal ju utrgana v roki človeka,
a zdaj
slana in sonce te žge in suši
in ti umiraje
puščaš prst svojo drevesu, ki spi.

Skrivnost babjega leta

Svilene niti, snežnobele
in lahke, kakor gosji puh,
po vejah pajki so razpeli
v jesenskega večera vzduh.

Ko zjutraj sonce v zoro vstane
po zraku plava pajčolan,
srebrne spletke veter nese
čez pólje, vrt in širno plan.

V teh mrežicah se sonce sveti
in rosa se na njih blešči,
kakó si lepo babje leto
v slovó od zadnjih toplih dni.

Koprena nežna, mehka svila
visi na cvetju georgin,
ko himen vesne, ki pozdravlja
jesen nevesto iz daljin.

Mara J. Tavčarjeva.

Izšel je prvi roman

nove knjižne zbirke

DK

Prvi zvezek Dobre Knjige prinaša **Mire Pucove** izvirni roman **»Tiha voda«**. Roman obravnava življenje v Zabukovju, slovenskem podeželskem rudniškem kraju, pred pol stoletja.

V podrobni prodaji velja okusno broširana knjiga **10 lir**, v platno vezana in na debelejšem papirju tiskana knjiga pa **25 lir**. Dobi se v upravi »Jutra« in »Slovenskega naroda« ter v knjigarnah.

Naročniki »Dobre Knjige« dobe prvi roman že v teh dneh dostavljen na dom, kolikor ga niso že dobili. Tisti, ki so sporočili, da bodo po knjige sami prihajali v upravo naših listov, lahko pridejo po prvo knjigo vsak delavnik od 8. do 18. ure.

Knjiga je tiskana v **omejeni nakladi**, v skladu s številom priglašenih naročnikov. Presežek je le majhen. Zato ne odlašajte z nakupom knjige! Če se hočete poslužiti ugodnosti znižane cene, se na »Dobro Knjigo« lahko naročite še sedaj, vendar le tako dolgo, dokler bo še kaj izvodov na razpolago.

PREIZKUŠENA METODA

V nekem ameriškem listu je izšel tale oglas:

»Nič več raztrganih nogavic! Kdor želi, da mu svetujemo, kako naj dela, da ne bo nobenih nogavic več raztrgal, naj pošlje pol dolarja in svoj naslov na šifro »odkritje« v upravo lista.«

Dosti ljudi se je odglasilo. Nogavice niso preveč poceni in pol dolarja se prihrani že pri treh parih.

Pa so dobili na svoja vprašanja kratek odgovor:

»Hodite bosi!«

Amok

Mnogo je skrivnosti na otokih Južnega morja, o neštetih doživljajih nam poročajo raziskovalci in popotniki. V naslednjem nam neki Nizozemec poroča o načinu silovitega maščevanja na Javi.

Pred vojno sem imel dobro plačano službo v nizozemskih državnih gozdovih na velikem otoku Javi. Stanoval sem v vili poveljnika varnostne čete, ki je bila sestavljena iz samih domačinov. Le častniki in podčastniki so bili Evropci. S častniki sem se zelo mnogo družil, ker so mi dajali pogosto dragocene informacije o življenju domačinov. Ni dobrodušnejšega in boljšega človeka, kakor je malajski domačin. A vendar doživi človek lahko med njimi kaj takega, kakor sem jaz doživel.

Napad na rumenega oderuha

Moj gospodar, major varnostne čete, je že nekaj dni opazoval nekakšno razburjenje med domačini, ki so delali na velikih plantažah. Poizvedovalci so mu povedali, da je neki tuj trgovec, Kitajec, tako skubel uboge delavce v svoji trgovini, da so se začele razburjati celo te potrpežljive delovne živali in misliti na maščevanje. Bilo nas je samo sedem belcev, tako da smo bili v primeri z velikim številom domačinov zelo slabotni. Neko jutro je počilo. Neznani domačini so napadli Kitajčevo trgovino, jo izropali in požgali. Sin neba, Kitajec sam, je še o pravem času nekam pobegnil. Še isti dan je velel poveljnik razdeliti povsod straže z nasajenimi bajoneti, in že samo to je bilo dovolj, da so se nezadovoljneži hitro pomirili. To pa njihovim voditeljem menda ni bilo všeč.

Streljajte takoj!

Nekega dne je prišel major zelo razburjen v našo skupno obednico, kjer so se zbirali tudi podčastniki.

»Zdaj bomo pa imeli delo! Nekje v pragozdu imajo domačini svoje svečanosti. Kakšen zagrizen duhovnik bo uganjal svoje čarovnije in nazadnje bomo imeli ‚amok' v naši naselbini.«

Ko je razdelil ukaze, sem ga vprašal, kaj ta beseda pomeni.

Povedal mi je.

»Če naše krotke Malajce kaj razdraži ali užali, jim njih duhovni zapovedo maščevanje. Pri obredih, ki jih opravljajo prav skrivaj, opoje kakšnega močnega moškega z mamilnimi pijačami, da pobesni. Potem dobi še malajsko bodalo, ki je navadno zastrupljeno, in začne kakor norec dirjati po naselbini. Vsakega človeka, ki mu pride na pot, zabode. Malajsko prebivalstvo vidi v njem svetnika, ki mu ne sme nič storiti, in se skrije ob njegovem prihodu v svoje koče. Mi Evropci«, je nadaljeval, »moremo storiti samo nekaj, če se nam približa: ustrelimo ga. Ozdraviti ga ni mogoče, ukrotiti še manj, in zastrupljen malajski kris je smrtno orožje. Nosite od danes naprej nabit revolver za pasom in zbežite takoj, ko zaslišite krike ali udarce po gongu, v hišo. Če pa nepričakovano srečate Amokovca na cesti, streljajte, kar bo vaša pištola dala!«

Dopoldne tretjega dne se je iznenada razlegel peklenski hrup po naselbini. Major je odšel na brzojavno postajo, ki je bila precej daleč, jaz pa sem sedel na verandi in bral. Začul sem divje, presunljivo kričanje in udarjanje po gongu. Nekaj žensk je zbežalo mimo mene s svojimi otroki. Brez besed sem opazoval ta prizor. Tedaj pa sem iznenada zagledal majorja, ki je tekel proti hiši, kolikor so mu dale moči. V roki je imel revolver.

Majorjeva smrt

Tedaj se je hrup še povečal. Opazil sem velikega močnega Malajca, ki se je kakor panter pognal proti majorju. Bela pena mu je v kosmih silila iz ust. V roki je držal dolgo, lesketajoče se bodalo, in potem se je zgodilo nekaj, česar ne bom mogel opisati tako hitro, kakor se je bilo primerilo. Major je med tekom obstal in dvignil revolver. Preden pa ga je mogel sprožiti, ga je dohitel Malajec, ki se je pognal naravnost nadenj in mu med strašnim kričanjem potisnil bodalo do ročaja v vrat. Potem je potegnil krvavo orožje iz telesa dobrega častnika, ki je mrtev omahnil na tla, in se opotekel dalje.

Naslednja žrtev

Takoj na to je dohitel nekega belega podčastnika, ki je držal v roki nabito puško. Po bliskovo jo je dvignil, in komaj se je začul pok, že se je Malajec stresnil. Krogla mu je prebila ramo in ga vrgla nazaj. Z blazno naglico je vojak obrnil zaklop, da bi nov naboj prišel v cev. Toda ta presledek je bil norcu dovolj. Bodalo se je zaiskrilo in se zasvetilo v zraku. Samo nagel sunek, in podčastnik je padel na tla in zahropel. Tudi njega je strašno orožje zadelo v vrat. Za hitečim norcem se je pokazala kopica moških, ki so med strašnim kričanjem razbijali po gongu. Oboroženi so bili z dolgimi drogovi. Čudil sem se, da se nista stražnika ob vhodu na verando niti zganila, ko je norec pred njunimi očmi zaklal majorja in podčastnika.

Kakor besna zver

Zdaj je tudi mene pustila ohromelost. Zagrabil sem revolver in pohitel za norcem. Trdno sem se odločil, da ga ustrelim, kakor hitro ga dohitim. Ko sem zavil okoli ogla, sem opazil drugega podčastnika. V roki je držal pištolo, iz katere se je še kadilo, in se sklanjal nad norcem, ki je ležal na tleh. Kri je curljala amokovcu iz glave in rdečila pesek na cesti. Ves zasopel mi je vojak povedal, da je slišal kričanje in opazil norca. Takoj je ustrelil nanj in ga ubil. Podčastnik je sklical vojake in prevzel kot najstarejši poveljstvo. Obema tovarišema je rekel, naj ukažeta malajskim vojakom, da morajo takoj streljati, če bodo opazili še kakšnega amokovca. Domači vojaki smejo streljati samo na

Baku - mesto večnega ognja

Nekaj besed o studencu, ki daje Rusiji dragoceno gorivo

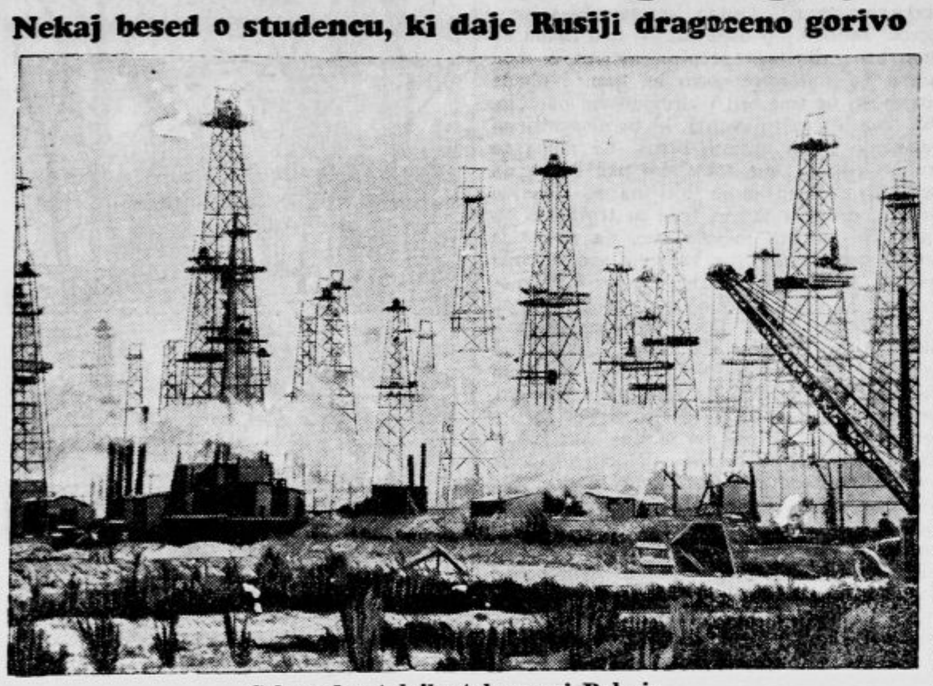

Cel gozd vrtalnih stolpov pri Bakuju

Zdaj, ko se nemške in zavezniške čete nezadržno približujejo sovjetskim petrolejskim vrelcem na Kavkazu, bo naše čitatelje nedvomno zanimal kratek prikaz ozemlja, ki zalaga Rusijo s petrolejem.

Na severu Kavkaza ležita najvažnejši središči za trgovino petroleja in njegovih derivatov. Prvo središče je Baku ob Kaspiškem, a drugo Batum ob Črnem morju. V Bakuju so ogromne petrolejske črpalke, ki so s cevmi povezane z Batumom, ki je bil pred sedanjo vojno vihro največje pristanišče za izvoz petroleja na svetu.

Nad Bakujem se zmeraj kakor prozorna meglica razprostira svetel prašek in zrak je nasičen značilnega vonja po nafti. Mesto je veliko, saj šteje po najnovejših podatkih nad milijon prebivalcev, in ima mnogo velikih in modernih palač ter ravnih in širokih cest, ki so posejane z lepimi drevoredi. Pod nebo se vzpenjajo velike in lepe perzijske mošeje, pravoslavna katedrala, ki z griča gospoduje nad mestom s svojimi vitkimi, pozlačenimi kupolami, in grad, orjaška stavba zidana v perzijsko-bizantinskem slogu, v katerem je prebival kan v Bakuju, Stari vladar je imel harem, ki je štel 50 žena, in je, kadar so Rusi l. 1803. zavzeli deželo in zavladali v mestu, z njim vred zbežal. Toda Husein Kuli Kan je dal s kindžalom ubiti osvajalca, generala Zizjanova, prav v trenutku, ko so mu izročali mestne ključe.

Velemesto Baku je razdeljeno na več četrti, ki družijo precejšen del sveta. Perzijska četrt se odlikuje po svoji značilni arhitekturi, ki v mnogočem spominja na antične spomenike. Pravi človeški mozaik je armenska četrt z ozkimi in umazanimi ulicami. Podobne četrti so v Tiflisu in Batumu. Povsem razumljivo, da je v Bakuju tudi tatarska četrt. Prekrasno in zanimivo je šetališče ob morski obali, posebno kadar leže na zemljo mrak. V bližini šetališča je znameniti stolp Device in malo dalje gospodovalni bizantinski stolp Kis Kale, ki se strmo dviga nad luko, kjer je zmeraj živahen ladijski promet. Pristanišče je zelo veliko in najmoderneje opremljeno s pomoli, žerjavi, skladišči, arsenalom, ladjedelnicami, suhimi in vodnimi doki in posebnimi pomoli za pristajanje potniških ladij, ki vzdržujejo zvezo z ostalim delom Rusije, Turkestanom in Perzijo. Poseben del pristanišča je namenjen velikim tankovskim ladjam za prevažanje petroleja. V pristanišču in v njegovi neposredni bližini je zmeraj navadno živahno. Življenje mrzlično kipi in srečavaš pripadnike najrazličnejših narodov, med njimi najbolj tipične primerke azijskih plemen; trgovina cvete in množica vonjav, ki niso zmeraj prijetne, ti udari v nos.

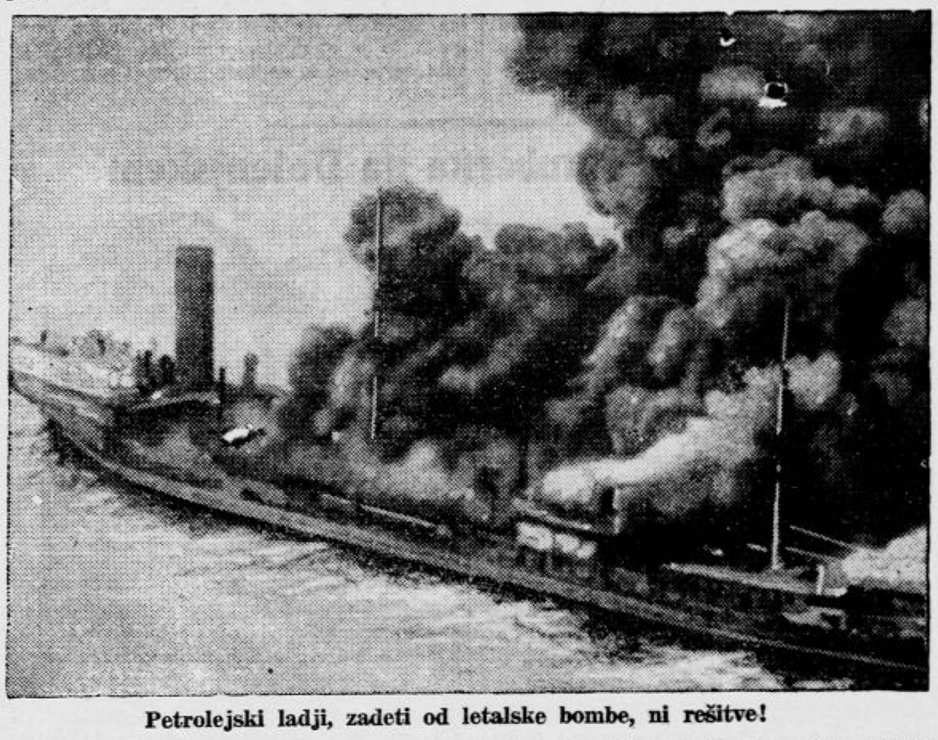

Petrolejski ladji, zadeti od letalske bombe, ni rešitve!

Mogočen vtis napravi na človeka in nenavadno privlačuje Čjornij Gorod, predmestje dela in moči. Dimniki tovarn in petrolejskih rafinerij spuščajo težke in trpke oblake saj pod nebo. Ta del mesta je ves prepežen s cevmi, po katerih se pretaka dragocena tekočina in tu pa tam štrklja iz kake razpoke potoček. Zemlja je prenasičena mineralnih olj. Kljub temu pa opaziš okrog bližnjih hiš lične, skrbno obdelane vrtiče.

Palača, ki je nekoč bila last petrolejskega magnata

Malo dalje, proti vzhodu, je Bjeli Gorod z neštevilnimi tovarnami, črpalnimi napravami, ladjedelnicami, topilnicami in čistilnicami, kjer se gosta tekočina rjavozelenkaste barve spremeni v bencin, gazolin in baje v še trinajst različnih olj ter druge zelo koristne, drugorazredne proizvode.

Zanimivi so tudi petrolejski studenci pri Balakaniju na bližnjem otoku Apšeronu. Pogled na tamkajšnje naprave je res da čudovit. Visoki, iz temnega lesa zgrajeni stolpi, kjer so črpalke za črpanje petroleja, so od daleč podobni strahotnemu gozdu s trumo predpotopnih živali in zborom velikanov, ki čuvajo v podzemlju skrite zaklade. Način črpanja in pridelovanja je bil zadnja desetletja poenoten in moderniziran. Zgradili so sodobne, velike ceste, delavska mesta, tramvajske proge in druge udobnosti. Pri črpalkah so zaposleni Rusi, Perzijci, Tatari in Georgijci, pri vodstvu pa je tudi mnogo ameriških inženirjev specijalistov. In notranjosti globokih od petroleja se svetlečih stolpov odmeva oglušujoče grmenje strojev, vsakovrstnih svedrov in kompresorjev na stisnjen zrak, ki posredujejo neposredno črpanje nafte iz vrelcev. Včasih se nepričakovano odpro novi vrelci in tekočina brizgne deset metrov visoko.

Pterolejska polja U. R. S. S. imajo neizčrpne zaloge. V kavkaškem predelu je začel leta 1872. črpati petrolej Robert Nobel, brat izumitelja dinamita, in šest let pozneje je že bila ustanovljena »Nobelova družba za črpanje ruskega petroleja« s črpalkami, čistilnicami in mogočno organizacijo. Toda Rockefellerju se je s težkimi milijoni in poslovno zmožnostjo posrečilo izenačiti cene ruskega petroleja z ameriškim in na ta način izločiti konkurenco. Leta 1883. je bila dograjena transkavkaška železnica Rostov—Baku in urejen je bil batumski zaliv, ki je danes edino veliko kavkaško pristanišče na obali Črnega morja in največje petrolejsko pristanišče na svetu. Leta 1902. je bil zgrajen petrolejski vod od Bakuja do Batuma, ki je dolg 900 km. Pred leti pa so zgradili še vzporedni vod z nekoliko manjšo zmogljivostjo in zvezne železniške proge, od katerih je najvažnejša proga Baku—Tiflis—Batum, ki veže Kaspiško s Črnim morjem. Drugi vodi pa so napeljani do Petrovska ob Kaspiškem in Groznega, Rostova in Tuapseja ob Črnem morju. Groznij je velevažno središče, ki pridobi 9 milijonov ton letno in leži sredi rodovitne pokrajine, ki jo obdajajo slikoviti zasneženi vrhovi.

Celotni pridelek petroleja Sovjetske zveze znaša okrog 30 milijonov ton na leto in od tega odpade na Kavkaz kakšnih 26 do 27 milijonov ton. Proizvodnja se je zadnja leta nekoliko povečala, izvoz pa je, posebno v poslednjih letih pred sedanjo vojno, znatno padel. Ruska industrija petroleja je v celoti upravljana po treh velikih konzorcijih: Azneft, ki ima svoj sedež v Bakuju; Grozneft (Groznij) in Embaneft, ki so pod vrhovnim nadzorstvom Komisarijata za narodno gospodarstvo. V vseh gospodarskih krogih dobro znani Neftsindikat je prodajni organ, a Batum in Novorosijsk sta bili veliki izvozni središči. Vrednost in važnost predela okrog Bakuja, posebno za vojne zahteve, je bila dovolj ugotovljena že med prvo svetovno vojno. Danes pa se okrog te pokrajine bije ena največjih bitk v zgodovini.

Baku je ognjišče večnega ognja davne preteklosti, kjer je bil čaščen bog Mitra.

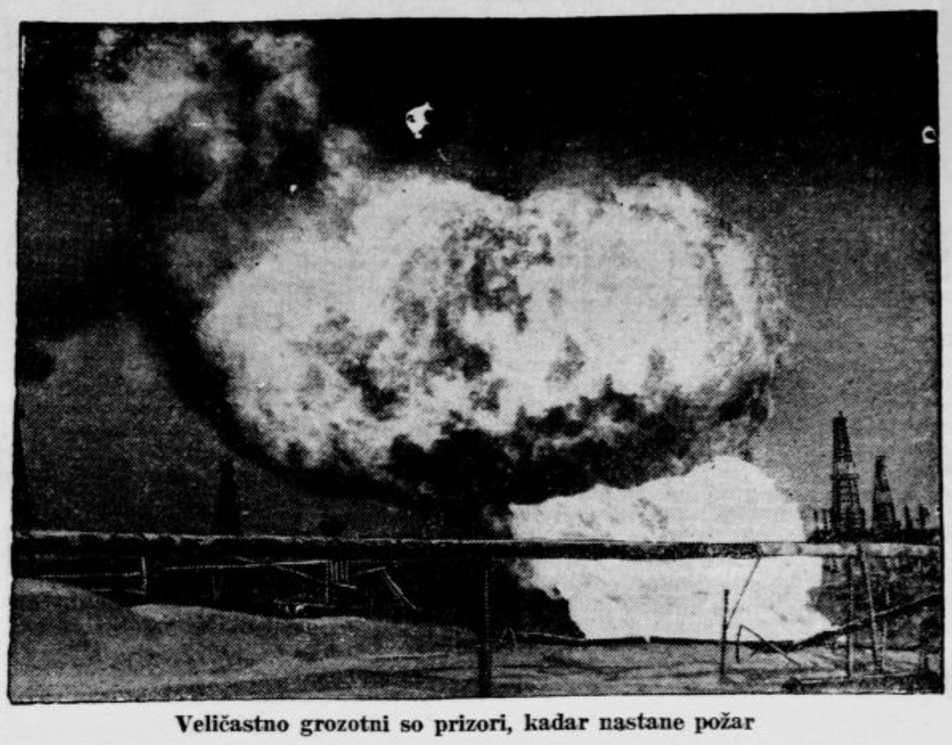

Veličastno grozotni so prizori, kadar nastane požar

Parsi iz Indije in Perzije so ga tjakaj hodili molit in Mitra jih je spremljal v svojem svetišču, ki je bilo razdeljeno na večje število celic in v vsaki celici tistega svetega bivališča je zmeraj gorela lučka, ki jo je hranil petrolejski plin — večna luč. Pred njo so se Parsi metali na tla in trkali, povsem ločeni od ostalega sveta, s čelom ob zemljo. Mohamedanski kalifi in perzijski šahi so jih pa preganjali. Nekega dne se je zgodilo, da so ob prihodu vernikov Zoroastrovi pristaši odkrili skrito delavnico v bližini njihovega svetišča. Vsi plamenčki samotnih celic so bili pogašnjeni... Delavnica je bila prekinila oddajo podzemeljskih plinov... Danes je svetišče v Bakuju samo še legenda — spomin na davno preteklost.

Srečanje z medvedom

Iz Osla so nedavno poročali, da sta dva nabiralca jagod v gozdovih nedaleč od Osla srečala medvedko z mladičem. Novica o srečanju z veliko rjavko nedaleč od norveške prestolnice je pač prijetno presenetila evropske lovce. V ostalem pa je všeč vsakemu Srednjeevropcu, ljubitelju prirode, če ga taka novica opomni, da tudi v Evropi še niso izumrli veliki kosmatini, ki jih drugače vidimo samo še po živalskih vrtovih .Nabiralca jagod iz Osla sta doživela to senzacionalno srečanje v Brasmetalu, oddaljenem komaj 80 km od norveške prestolnice.

Norveška je med redkimi evropskimi deželami, kjer medvedji rod še živi v taki svobodi kakor pri nas na Kočevskem ali globlje doli v Bosni. Medvedji rod v Brasmetalu, v pokrajini, ki se je v samoti razvila v svojevrstni zaščitni park, je v ostalem dober znanec norveških lovcev in oblastev. Samo tega niso vedeli, da se je zadnja leta precej pomnožil. Rjavi medved domuje dandanes še v Pirenejih, na Balkanu, v Karpatih, v evropski Rusiji (na Kavkazu) in tu pa tam najdejo še kakšnega medveda na Madžarskem in v Abrucih v Italiji.

Že od 16. stoletja dalje je medvedji rod, ki je v srednjem veku živel še v raznih predelih Evrope, na umiku v vedno večjo samoto. Do srede 18. stoletja je krepki rjavi kosmatin, ki človeku ni nevaren in ki že od nekdaj ljubi gosto goščavo, izginil iz Nemčije, Nizozemske, Švice, Danske in Belgije. Posamezne medvede so do novejše dobe (do l. 1900 in še pozneje) sledili v tirolskih planinah, ponekod na Bavarskem in tu in tam na Koroškem, na Gorenjskem in na Štajerskem. V srednjem veku je bil lov na medveda poglavitna zabava grajske gospode. Obenem z medvedom izumirajo redke poslednje roparice v Evropi, zlasti ris in volk. Ob poročilu, da na Norveškem še žive medvedje, pravijo nemški listi, da bo treba v posameznih zaščitenih revirjih v Nemčiji ohraniti medveda, saj je dovolj žalostno, da je zadnji čas že celo lisica marsikod redka.

Medvedja opazovalnica na Kočevskem

ukaz belcev, in zato sta tudi oba stražnika pod verando mirno gledala, ko je norec njunega poveljnika zaklal.

Alarm

Meni so svetovali vojaki, naj se ne ganem iz hiše, če ne bo nikogar izmed njih v bližini. Amokovci imajo namreč to navado, da se priplazijo skrivaj k svoji žrtvi, jo zakoljejo in začno kričati šele po smrtnem sunku.

Ponoči smo slišali z neke oddaljene plantaže divje kričanje. Beli podčastnik je ves jezen dejal:

»Spet pripravljajo novega amokovca. Toda temu bomo zasolili igro!«

Hitro je odšel iz sobe, in čez nekaj minut so že zadonele trobente. Kmalu nato je majhen vojaški oddelek zapustil naselbino.

V vojašnici

Drugo jutro se je mala četa vsa utrujena vrnila. Kraja skrivnostne svečanosti niso mogli odkriti. Vsi so se pripravljali za napad novega amokovca. Ob vhodu v vas sta sedela dva belca s pripravljenima puškama na visokem drevesu, da bi takoj ustrelila norca, če bi se od te strani priplazil v vas. Vojaki so morali ostati v vojašnici in biti pripravljeni. Dobili so ostre naboje. Vsak vojak je dobil 250 strelov. Med tesnobnim čakanjem je potekel dan. Popoldne je prišel eden izmed podčastnikov ves razburjen iz koče, kjer je ležal pripravljen del moštva. Vznemirjen nam je sporočil, da je zaduhal sumljiv vonj v vojašnici sami. Sodil je, da mislijo vojaki sami prirediti amokovske obrede.

»Neki izdajalski duhoven se je moral priplaziti v vojašnico in je razdelil med ljudi peklensko zelišče, ki povzroči blaznost!«

Vsi smo odhiteli proti vojašnici in smo res začutili vonj, ki me je spominjal opija. Ukazali smo moštvu, naj takoj zapusti hišo z vso opremo in se preseli k nam v glavno poslopje. Vojaki so molče ubogali.

Najboljši strelec

Ko je mala četa stopila na naše dvorišče, je poveljujoči podčastnik opazil, da manjka neki vojak. Jezen se je vrnil proti hiši, ki so jo pravkar izpraznili, da bi begunca privedel spet k nam. Sredi poti pa je nekdo ustrelil proti njemu, in podčastnik je padel brez glasu na tla.

»Nazaj v hišo!« je zakričal drugi podčastnik, in kakor ovce smo šli za njim.

»Vojak, ki je ostal v hiši, je streljal na nas. Amokovec je, in utegne se zgoditi, da bo našo leseno hišo s svojimi dvestopetdesetimi streli prevrtal kakor rešeto. Vsi se vrzite na tla in zlezite zadaj skozi okno.«

Tako se je tudi zgodilo. Drugi vojaki so nam povedali, da jih je obiskal domači duhoven in dal pobesnelemu vojaku velik vrč opojne pijače. Počastnik je ves besen zagodel:

»Seveda, najboljšemu strelcu stotnije. Ti duhovni svoje amokovce dobro izberejo.«

Pri tem je dvignil glavo, da bi pogledal proti hiši onstran ceste, kjer se je skrival blazni vojak. Rezko je zažvižgala krogla in zadela nesrečnika v čelo, da se je brez glasu zvalil meni pod noge. Norec v sosednji hiši je opazil njegov neznatni gib in ga z zanesljivim strelom pobil.

Salve

Hitro smo zlezli od zadaj iz hiše. Po trebuhu smo se plazili in obkrožili kočo, kjer se je skrival amokovec. Odločili smo se, da bomo norca, ki bo streljal tako dolgo, dokler bo imel še kak strel, s sistematičnim ognjem onesposobili za boj. Podčastnikova piščalka je presunljivo zažvižgala. Salva za salvo je počila. Streli so kmalu prevrtali tanke stene v koči. Tedaj se je eden izmed domačinov splazil spretno po trebuhu proti koči. Prišel je že v bližino vrat, ko je iznenada počil strel, ki ga je v trenutku ubil. Spet je udaril svinčeni dež proti koči in dolgotrajno streljanje je odgovorilo na norčev poslednji strel. Potem je nastal kratek odmor.

Zmaga!

Iznenada je dvignil poslednji beli podčastnik orožje k licu.

»Prav dobro vidim norca, ki leži pri vratih«, je dejal in sprožil. Strašen, presunljiv krik iz koče je bil odgovor na njegov strel, potem pa je planila skozi vrata prikazen, ki ni bila več podobna človeku, in se je pognala proti vojakom, ki so ležali po tleh. Uniforma je v cunjah visela z norčevega telesa, kri mu je zalila obraz, gosta bela pena mu je padala iz ust in dvoje krvavih, vnetih oči je buljilo proti nam. Dvignil sem revolver in sprožil strel za strelom proti norcu. Tudi podčastnik, ki je ležal poleg mene, je streljal. Naposled se je amokovec zgrudil.

Kakor smo pozneje spoznali, je moral podčastnikov strel zdrobiti zaklop norčeve puške. Amokovec, ki ga je vsega prevzemala samo misel, da bi ubijal, se je vzlic svoji norosti zavedal, da strelnega orožja ne bo mogel več rabiti. Zato je zapustil svoje varno zavetje in se pognal proti nam, da bi nas z golimi rokami pomoril. Skrivnostna pijača sili človeka, da mora ubijati, dokler njega samega ne ubijejo.

Delo čarovnika

Čez nekaj dni je prišla pomoč, ki smo jo brzojavno zaprosili. Oblastva so napravila strogo preiskavo in dognala, da je ljudstvo, ki je bilo zaradi Kitajčevega odiranja razdraženo, prosilo svoje čarovnike pomoči. Ti so seveda izkoristili lepo priložnost, da pokažejo svojo moč. Najprej so opojili amokovca, ki ga je bil podčastnik ustrelil, potem pa še najboljšega strelca stotnije. Tega niso storili toliko zaradi tega, da bi se maščevali nad Kitajcem, ampak da bi se maščevali nad belci, ki so jim vzeli skoraj vso moč. Amokovci so samo nedolžne žrtve strašnega mamila, ki vzame razum in morajo svojo pijanost plačati prav tako z življenjem kakor njih nedolžne žrtve. Večina čarovnikov je ob pravem času pobegnila, samo enega so vojaki ujeli in ga postavili k steni. Salva strelov je bila zaključek vse te žaloigre.

K. L.

DVE ŠKOTSKI

Na Škotskem so živeli trije bratje. Eden izmed njih je že pred davnimi leti odpotoval v Ameriko. Pred kratkim pa se je vrnil domov. Obogatel je. In doma sta ga čakala brata in oba sta imela dolgo brado.

»Za božjo voljo! Kakšna pa sta!« jima je vzkliknil Američan, ko ju je zagledal, »Kako da sta si pustila brado rasti?«

»Da, ljubi brat,« sta odvrnila oba, »kaj pa nama je drugega ostalo, ko si vzel pred tridesetimi leti britev s seboj v Ameriko.«

*

Nad vse varčni Mr. Glace se je mudil v Londonu, kjer si je nekega dne v restavrantu privoščil telečjo pečenko. Čeprav ima Mr. Glace takšen želodec, da spravi lahko dosti pod streho, pečenki vendar ni bil kos. Žalostno jo je gledal. Saj jo je bilo še najmanj za eno večerjo. Ali naj jo pusti? Dolgo se je boril sam s seboj. Potem pa je le varčnost zmagala. Pomignil je natakarici.

»To, kar je ostalo, mi pa zavite za psa, in plačal bom.«

Še celo nekaj napitnine je dal, ko je vendar tako poceni prišel do nove večerje.

»Hvala,« je rekla natakarica in se kmalu vrnila z zavitkom. »Tole je pa za psička!«

Mr. Glace je začudeno poglelal zavoj. Ali je mar natakarica zavila vse, kar je še od teleta ostalo.

»Le vzemite,« je dejala, »vse nocojšnje ostanke sem zavila za vašega psička.«

Urejuje Davorin Ravljen. — Izdaja za konzorcij »Jutra« Stanko Virant. — Za Narodno tiskarno d. d. kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Za inseratni del je odgovoren Ljubomir Volčič. — Vsi v Ljubljani.